

KOROŠKA KRONIKA

Izdaja Britanska obveščevalna služba. — Cena mesečno: za tuzemstvo 2 S, v inozemstvo 5 S. — Posamezna številka 50 grošev

Leto V.

CELOVEC, 20. maja 1949

Številka 20

Gospodarske težave Jugoslavije

Blokada vzhodnih držav kaže svoje posledice

Iz Dunaja poroča dopisnik „Daily Telegrapha“, da se del gospodarske „mrzle vojne“ med maršalom Titom in Kominformom bje natiroma v Trstu. Pred kratkim sta obiskali to pristanišče češkoslovaška in madžarska delegacija.

Prišli sta z namenom, da skleneta obširno pogodbo z oblastmi svobodnega ozemlja Trsta. Kot posledica take pogodbe bi bila, da postaneta kominformska trgovina in gospodarstvo popolnoma neodvisna od jugoslovanskih pristanišč.

Že od lanskega poletja, ko je Moskva zapovedala več ali manj blokado Jugoslavije, so začele kominformistične države preusmerjati svoj promet, v kolikor jim je bilo to mogoče, iz jugoslovanskega pristanišča Reka v Trst. Ta razvoj se je v zadnjem letu še bolj pospešil. V prvem četrtletju leta 1949 je Madžarska uvozila preko Trsta 22 tisoč ton blaga. Tekom celega leta 1948 pa je znašal njen uvoz preko tega pristanišča 14.500 ton.

V zadnjih treh mesecih je Češkoslovaška uvozila preko Trsta 53 tisoč ton blaga. To pomeni povišanje za 20% od uvoza preteklega leta. Vkljub vsemu temu pa nima Kominform vseh kart v

rokah. Maršal Tito se je dobro okoristil z dejstvom, da drži on v svojih oblastih del Tržaškega zaledja. Preteklo leto so sklenile tržaške oblasti s češkoslovaško in avstrijsko vlado pogodbe o tarifah. Na podlagi teh pogodb morajo plačati pavšalno za ves promet v in iz pristanišča. Kmalu potem, ko je bila Jugoslavija izključena iz Kominforma, je tudi Madžarska poizkusila skleniti slično pogodbo. Maršal Tito pa je to preprečil, ker je odločil, da jugoslovanske železnice ne bodo sodelovale pri pogodbi. Kakor pravi dopisnik „Daily Telegrapha“, se bo kmalu vršila v Budimpešti konferenca glede tega vprašanja. Povabljeni so bili na to konferenco jugoslovanski in tržaški zastopniki. Na tej konferenci bo Kominform poizkušal pripraviti maršala Tita do sodelovanja. Splošno prevladuje mnenje, da je mogoče, da se bo v bodočnosti posluževal Kominform Trsta kot pristanišča za svojo sredozemsko trgovino, poleg tega pa bodo poizkušali izgraditi poljsko pristanišče Gdansk za glavno pristanišče Vzhodnega bloka na severu. V slučaju, da bi ostala Nemčija stalno razdvojena, kar bi preprečilo Kominformu uporabo Hamburga in Brena, bi bila vzhodna Nemčija vključena v Vzhodni blok in bi obratovala na ošišču Gdansk—Trst.

V londonskem listu „Observer“ je izšel preteklo nedeljo članek posebnega poročevalca iz Beograda, v katerem razpravlja o tamošnjem političnem položaju.

„Danes je glavna naloga Titovega režima, da preživi napade s strani Kominforma. V deželi ni nikakega sledu o kakem, vpoštevanja vrednem nasprotnstvu proti vladi. Ali kako bo mogoče izboljšati gospodarske razmere v deželi, ko je dejansko popolnoma odrezana od trgovine z Rusijo in drugih kominformističnih dežel?“

Vodilni beograjski politični krogi priznajo, da so kominformistične države povzročile Jugoslaviji veliko škodo in težke nepravilike, ko so prenehale dobavljati potrebne stroje za industrijo in poljedelstvo. Brez teh strojev bi jugoslovanska petletka propadla.

Pomanjkanje hrane in vsakdanjih potrebščin je v Jugoslaviji tako veliko, da je drugim državam to težko razumeti. Hrane imajo komaj zadosti, da ostanejo živi in da lahko delajo. Čevljev je komaj par za vsakega, ali trgovine, ki prodajajo stvari, ki so že izven najnujnejše potrebe, so popolnoma prazne.

V tem je ključ do razlage dejstva, da se Jugoslavija poganja z zapadnimi državami glede trgovinskih pogodb. Dolgoročna trgovinska pogodba z Veliko Britanijo je skoraj že zaključena. Enako važni so razgovori z zastopniki ameriških podjetij, ki so pripravljena prodati Jugoslaviji stroje, katere rabi za izpolnitev petletke, na podlagi zasebne trgovske pogodbe.

Toda Tito si ne upa sprejeti zapadnih posojil in zapadne gospodarske pomoči iz strahu, da si ne odtuji svojih komunističnih pripadnikov, ki drže v rokah vso moč v državi. Jugoslavija mora zato plačevati za vse svoje uvoženo blago z blagom, ki ga izvažajo. In trajalo bo še dolgo, da bodo ljudje začeli čutiti korist od strojev, ki jih zdaj uvažajo.

Pod pogojem, da se razmere vsaj malo izboljšajo, ima Tito možnost, da se le nekako izrine iz težav. Toda težave bodo ogromne in če bo letošnja žetev slaba, bodo razmere nevzdržne.“

300 milj. šilingov za Avstrijo

Ravnatelj ECA-odposlanstva v Avstriji je obvestil zveznega kanclerja dr. ing. Figla, da je urad ECA-uprave v Washingtonu stavil na razpolago vsoto 300 milijonov šilingov iz avstrijskega ERP-konta, za katero je zaprosila avstrijska vlada.

Ta vsota predstavlja dragoceno pomoč za avstrijski obnovitveni program, (predvsem za gradnjo) in bo omogočila izvršitev cele vrste najnujnejših investicijskih del.

Nalaganje kapitala v zahodni Evropi

Svet za gospodarsko sodelovanje v Evropi je zaključil posvetovanje, katero se je pričelo 25. marca. Predlogi za delovni načrt organizacije za leto 1949-1950. so bili sprejeti. Predložili so jih še odboru, ki sestoji iz 8 ministrov onih držav, ki sodelujejo pri Marshallovem načrtu.

Najvažnejši predlog tega odbora se nanaša na državni razvoj in na prilagoditev načrta za naložitev kapitala v posameznih deželah ter na pregled onih industrij, ki pridejo za omenjeno prilagoditev v poštev. Kot prve so med temi: industrija jekla, petroleja in dušičnih gnojil. Tudi v drugih industrijah bodo pozneje poizkusili s prireditvijo naložitve kapitala in to predvsem v industrijah, ki naj bi omogočile prihranek na dolarjih.

V zvezi s predlogom, naj bi se sistem mednarodnega plačilnega prometa od 1. julija naprej obnovil, nameravajo izvršiti to v dveh stopnjah. Prva stopnja bo izpeljana do 15. maja. Udeleženci bodo sklenili medsebojne dogovore o približni določitvi izgub v obojestranskih plačilnih bilancah.

Vdrugi razvojni stopnji bo provizorično določena višina prispevkov, do katere višine naj bi bilo dovoljeno deželah medsebojno kreditiranje. Pred-

pogoj tega je seveda ta, da dobijo te dežele primerni del plačil v dolarjih. Tudi besedilo nove plačilne pogodbe bo na podlagi tega izdelano.

Pristojni odbori bodo v smislu tega predloga pooblašeni, da izdelajo poročilo o možnosti šestero najvažnejših ukrepov za prihranek dolarjev. Tako bosta n. pr. prehranjevalni in kmetijski odbor pozvana, da predložita predloge o načrtu za zvišanje živilske proizvodnje v zapadni Evropi za 5%. Tako bo prihranjenih približno 1.250.000 dolarjev.

Odbor pa nima naloge izrekat mnenja, če bo tak ukrep tudi uspešen. Izvajati mora le posledice, ki nastanejo pri taki izvedbi, kakor je n. pr. določanje dodatno potrebnih oprem, gnojil, delavnih moči itd.

Slične naloge bodo prejeli tudi odbori za petrolej, les, tkanine, stroje in kovine (razen železa). Nadpis po predlogu št. 1 naj bi se glasil: „Finančna in denarna ustaljenost v Evropi za leto 1949“. Vse države, ki so članice te ustanove, bodo podale izčrpno poročilo o finančnem položaju, pri tem pa morajo vpoštevati tudi denarno in proračunsko politiko, investicije in stanje hranilnih vlog. (ACA)

Izgube laburistične stranke

POMEMBNE ZMAGE KONSERVATIVNE STRANKE

Pri občinskih volitvah je konzervativna stranka ogromno pridobila pri mestnih okrajih v Londonu. Pridobila si je šest novih občin, obdržala je pet prejšnjih konservativnih postojank. Laburistična stranka je obdržala večino v 17. londonskih občinah.

Tudi na deželi je laburistična stranka izgubila večino v mnogih mestih, ali vendar tam njen poraz ni tako velik kakor v Londonu.

Značilna poteza občinskih volitev je

dejstvo, da so tudi komunisti izgubili veliko svojih občinskih zastopnikov. Pri londonskih mestnih okrajih so komunisti izgubili 8 zastopnikov, pridobili pa le enega.

Število zastopnikov različnih strank pri mestnih svetih in občinah v Angliji in na Wales-kem je sledeče:

konzervativci 1.856, laburisti 1.778, neodvisni 941, liberalci 107, komunisti 14.

Predsednik Truman zaupa v mir

Predsednik Truman je v zadnjih treh letih ponovno izrekel prepričanje, da bo svetu mogoče zagotoviti mir. Zdaj pa, ob četrti obletnici predsednikovanja, je zatrdil, da bo mir zagotovljen v dveh letih.

To napoved je nedavno prinesel važni in resni list „New York Times“ in sicer po razgovoru, v katerem je Truman dejal, da bo po koncu prihodnjih dveh let 380 milijonov Evropejcev gledalo v bodočnost brez strahu pred vojno med Sovjetsko zvezo in Zahodom. Že število 380 milijonov ljudi samo vzbuja v Trumanu zaupanje, kakor vidimo to iz njegovih besed v poslanici, s katero je zahteval od senata odobritev atlantske pogodbe.

Število 380 milijonov ne obsega le prebivalstvo v zahodni Evropi, temveč vse tiste narode, ki so izven meja Sovjetske zveze. To je do zdaj najjasnejši namig, da gre ameriška politika za tem, da bo zmanjšala pritisk sovjetskega imperializma tudi v državah vzhodne Evrope. Dvomimo sicer, da bi hoteli s tem obljubiti podporo Titu in tako opogumiti druge k posnemanju, ali pa da bi hoteli s tem povzročiti revolucijo onstran železnega zastorja. Verjetneje je v tem treba videti prepričanje, da bo vojaška varnost zahoda skupno z njegovo gospodarsko obnovo zopet vzpostavila tako ravnotežje, da bo odpravljena sovjetska nevarnost, ki danes grozi Evropi.

Tako ravnotežje, tako oboroženo premirje je — kakor vse kaže — tisto, kar razume Truman pod mirom. Nedvomno ima Truman na razpolago vsa potrebna obvestila, na katerih lahko zida prepričanje, da bo ta cilj dosežen. Truman pravi, da so največjo nevarnost premagali pred dvema letoma, ko so se Združene države odločile pomagati Grčiji in Turčiji in se upreti sovjetskemu pritisku. Takrat se je Truman odpovedal politiki popuščanja do Sovjetov zgolj zaradi ljubelega sodelovanja z njimi. Od takrat dalje se je zahodna politika izoblikovala in dosledno končala v atlantski obrambni pogodbi.

Glavno politično vprašanje danes je, če je to dejansko najboljša pot za doseg miru. Mnogo ljudi je še danes prepričanih, da bi morali še poskušati, če se da sporazumeti s Sovjetsko zvezo; Truman in drugi zahodni politiki, ki so se že sami udeleževali razgovorov s Stalinom, so pa po lastnih izkušnjah prepričani, da ljubeznivost do komunizma ni le brez haska, temveč naravnost nevarna. Prepričani so tudi, da bi nasprotovale krščanskemu duhu, če bi ostali brezdelni zaradi „strahopetnosti in ravnodušnosti“ in s tem trpeli širjenje trinoštva.

Ne mislimo, da bi to vprašanje moralo biti za večno rešeno tako. Toda jasno je, da se je svet nekoliko ustalil, odkar vodimo proti komunističnim poskusom za doseg oblasti na vsem svetu politiko odločnega nasprota.

Po drugi strani pa nismo tako prepričani kot predsednik, da bo lahko v dveh letih zagotovljen mir, kakršnega predstavlja oboroženo premirje. Čeprav je politika ravnotežja najbolj neposredna pot do miru, vemo dobro, da je tako ravnotežje nestalno. Razveseljivo pa je, da bo vse sovraštvo, ki ga je ustvaril strah, deloma razpršil večji občutek varnosti na svetu. Medtem, ko bo strah pojemal, bodo pa prizadevanja za pravi mir zahtevala izpolnitev ustanov, kakor so Združeni narodi in prijemljivejša delo za ustvarjanje bratstva, ki bo zares in končno odpravilo vojno.

Madžarske volitve

V nedeljo so se vršile na Madžarskem „volitve“ v parlament. V večini okrajev so oddajali komunisti svoje volilne liste v odprtih pisemskih ovitkih; na ta način so prisilili ostale volilce, da so storili isto. Prošnja britanske vlade, da naj bi pripustili k volitvam britanske opazovalce, so odklonili.

Madžarska vlada je objavila sledeče volilne rezultate: število oddanih glasov 2.390.000; ljudska fronta 2.305.747 glasov; 65.385 je glasovalo proti ljudski fronti; 26.633 glasov je neveljavnih.

Politični pregled

JUGOSLAVIJA

Začetkom maja je imel v Beogradu ob proslavi 30 letnice jugoslovanske komunistične partije član Politburoa in Centralnega komiteja Moša Pijade govor. Ker smatrajo njega za vodilnega teoretika jugoslovanske komunistične partije, je bil njegov govor sprejet v svetu z velikim zanimanjem. V teku svojega govora se je ves čas bavil z razkolom med jugoslovansko kom. partijo in Kominformom, pri čemer je zagovarjal jug. kom. partijo, da je ona pravilno prevzela in razvila Leninova načela. Bridko se je pritoževal nad naltolcevanjem kominformističnih dežel proti Jugoslaviji. Proti koncu svojega govora je izjavil s poudarkom: „Za nemoralnimi in sovražnimi dejanji, ki so naperjena proti Jugoslaviji, je skrit namen, da ne dovolijo nobeni komunistični stranki, da bi imela še nadalje iluzijo, da si lahko obdrži enakopravnost z boljševiško stranko; da ne dovolijo nobeni socialistični državi, da bi imela enake pravice kakor Sovjetska zveza; da ne dovolijo nobeni komunistični stranki na svetu, da bi se povzpela višje, kakor pa ji dovoli boljševiška stranka.“

Nekaj dni po tem govoru je beograjski list „Borba“ objavil članek, ki se bavi z radijskim komentarjem, katerega je objavila Moskva nekaj tednov prej. V tem članku pravi list: „Internacionalisti v Moskvi smatrajo, da je potrebno pokopati načelo suverenosti in enakopravnosti vseh narodov v socialističnih državah. Kar slišimo po radiu iz Moskve, potrjuje dejstvo, da izdajalci v Moskvi res poizkušajo to doseči. Vkljub temu pa to naši deželi ne bo škodovalo. Škodovati more le ugledu države, v kateri so izdajalci jugoslovanskih narodov našli zatočišče in dobili možnost za rovarjenje proti Jugoslaviji, s katero ima Sovjetska zveza zavezniško pogodbo.“

VELIKA BRITANIJA

Proizvodnja slanin se je v Angliji povečala na šestkratno višino. Proizvodnja jajc pa je za polovico večja. Iz angleških tovarn za živila poročajo o sijajnem odzivu na vladni poziv, naj kmetje kolikor mogoče povečajo proizvodnjo živil. Lansko leto so v januar-skih tednih dobavili prekajevalnicam slanine povprečno 7.400 prašičev na teden. Letos januarja pa je to število zrastle na 21.000. V prvem tednu maja letošnjega leta pa je število dobavljenih prašičev doseglo število 47.347. Sto prekajevalnic slanin je sedaj polno zaposlenih. Ker se reja prašičev tako dviga, bodo odpri do oktobra 50 novih prekajevalnic.

Glede jajc pravijo poročila, da jih je bilo letos do začetka maja dobavljenih skladiščem za oddajo 432 mil., kar pomeni za 55% več kakor odgovarjajoči teden preteklega leta.

POLJSKA

Poljski katoliški škofje so junaško nastopili za obrambo verske svobode v vzhodni Evropi. Škofje so pozvali vernike, naj ne čitajo napadov na duhovnike, katere objavlja tisk, ki je pod nadzorstvom Sovjetom podrejene vlade. Vse katolike so pozvali, naj bodo trdni v veri, pa naj pride, kar hoče, in naj ne verjamejo obtožbam, da so duhovniki sovražniki države. Ta poziv pomeni bojkot komunističnega tiska, ki je sovražen poljski katoliški Cerkvi. Ta korak Cerkve, ki je bil storjen s popolno zavestjo nevarnosti novih procesov, je nedvomno pokazal veliko odločnost katoliških škofov v boju za svobodo vere.

Na sestanku, ki ga je imel poljski klub v Ameriki, je govoril Stanislav Mikolajzyk, kako se komunisti polasti-jo oblasti nad svobodnimi narodi. Med drugim je rekel: „Kdor hoče razumeti, kaj se godi pod sovjetsko strahovladno, mora vse to doživeti. Na zunaj je lahko vse lepo in prav. Pasivno opazovanje pa ni dovolj. Vprašajte poljskega delavca, kaj misli on o komunizmu. Življenje delavcev je urejeno kakor v vojašnicah. Delavec je moderni suženj, katerega je država popolnoma pritislila k tlom.“

Stalno živi v nevarnosti, da ga obtožijo političnih zločinov in ga obsodijo na smrt. Razlika med življenjem delavcev in vodilnih razredov je večja kakor v vseh drugih sistemih.“

Ali bodo Kitajci sprejeli komunizem?

Ameriški list „Washington Star“ prinaša zanimiv članek o Kitajski. V njem slika zanimivo ozadje sedanjih dogodkov na Daljnem Vzhodu. Kitajska je bila namreč dolgo časa razdeljena v posamezne pokrajine, katerih neomejeni gospodarji so bili nekakšni vojaški plemiči. Ti so imeli docela proste roke. Šele nacionalistični vladi se je posrečilo, da jih je nekako povezala in postala osrednja kitajska vlada.

Ko je padla nacionalistična vlada na Kitajskem, je po vseh delih kitajske države, ki še ni pod komunistično vojaško zasedbo, dobilo oblast v svoje roke neke vrste staro domače vojaško plemstvo. Ta pojav ni nov v kitajski zgodovini. To plemstvo je prišlo na oblast že leta 1911 ob revoluciji, ki je zrušila Mančujev imperij. Vse te domače plemiče pa si je podvrgla nacionalistična osrednja vlada, ki je rahlo združila v sebi vse te različne plasti. Sedaj pa se je ta obroč razbil in vojaški oblastniki so se spet povzpeli do svoje nekdanje moči.

Da bomo razumeli moč teh oblastnikov v posameznih pokrajinah, moramo upoštevati velik nered, ki ga je povzročila revolucija. Stara Kitajska ni bila niti narod, niti država po zahodnem pojmovanju teh besed. Bila je zelo rahlo povezana kopica narodov in pokrajin, ki so bile povezane med seboj prvotno le s skupno kulturo in skupnim načinom življenja. Vladarska oblast je za Kitajsko značilna. Posamezne pokrajine pa so imele znatno krajevno samoupravo, medtem ko so oddaljene naselbine, v katerih so živeli nekitajski narodi, smatrali bolj za nekake cesarjeve vazale kakor pa za dele politično trdno povezane kitajske države.

Revolucionarji, ki jih je vodil Sun-Jat-Sen, so skušali spremeniti to politično razbitje Kitajsko v državo. Toda ta zamisel, ki je bila tuja kitajskemu mišljenju, je le počasi poganjala svoje korenine. Padec cesarstva pa je pretrgal stare zgodovinske vezi in zopet dal vso moč posameznim plemičem, ki so se polastili oblasti in so jo skušali tudi obdržati kljub zahtevam nove narodne oblasti. Nadaljnja kitajska zgodovina je ena sama veriga spletk in iger politične moči med nacionalistično osrednjo vlado in napol avtonomnimi krajevnimi vladami. Ti krajevni oblastniki so bili močni predvsem na kitajskem jugu in zahodu. Zahodna Kitajska je pretežno mohamedanska in ima močne separatistične tradicije, medtem ko niso bile južne obalne pokrajine, kot so Junan in Sikang, nikdar popolnoma vključene v nacionalistično vlado. Obe pokrajini sta protikomunistični in zbirata svoje čete okrog svojih domačih voditeljev, da bi branili svojo neodvisnost pred komunističnim nasiljem. Vsekakor sta to najboljši žarišči odpora proti komunističnemu prodiranju.

Obrobni pokrajini Mandžurija in Mongolija sta že padli brezupno v komunistične roke. Tibet, ki ni nikdar priznaval nacionalistične oblasti, je strogo separatistična dežela, medtem ko sta Sinkjang in Kitajski Turkestan bolj izpostavljena neposrednemu pritisku iz Sov. zveze kot pa kitaj. komunistom.

Vse te težave kažejo, s kakšnimi težkočami se bodo borili komunisti, če bodo hoteli dobiti nadzorstvo nad vso Kitajsko in njenimi pripadajočimi pokrajinami. Videli bomo, če je komunistična zamisel centralizirane oblasti bolj dostopna Kitajcem kakor pa nacionalistična zamisel države v zahodnem smislu. Starodavna zgodovina nam vzbuja misli, da sta oba cilja tuja kitajskemu načinu življenja.

Poleg tega bodo komunisti naleteli še na druge velike težave. Kitajci zelo sovražijo vse, kar je tujega. Kitajsko ljudstvo dobro ve, da komunizem ni zrasel na domačem kitajskem zelniku

in da dobivajo rdeči Kitajci vsa navodila iz Moskve. Moskva pa jim je prav tako tuja kot vse drugo, kar ni pristno kitajsko.

PAPEŽ PIJ XII. ZA PRAVIČNO PODRŽAVLJENJE

Iz Vatikanskega mesta poročajo, da je sprejel v posebni avdijenci sv. oče papež Pij XII. udeležence mednarodnega kongresa katoliških delodajalcev.

Na pozdrav delodajalcev je papež v posebnem nagovoru poudarjal, da ni pravilno, ako se država pretirano vmešava v privatna podjetja in s tem ovira osebno podjetnost. Poudarjal je nato,

Južna Irska spet razdražena

Desetletja dolg prepir med Irsko in Veliko Britanijo je zadnje dni znova vzplamtel. Od leta 1921 je bila Južna Irska neodvisna od Velike Britanije, in to tako neodvisna, da je lahko sama kovala svojo usodo in pred nekaj meseci se je na tej podlagi odločila, da postane republika ter s tem pretrga zadnje vezi s svojo sosedo Veliko Britanijo. Kamen spotike pa je bila vsa ta leta severna Irska: šest okrožij na severu, kjer je prebivalstvo večinoma protestantsko in globoko udano ustavi Velike Britanije in angleškemu kralju.

Ko je Južna Irska pred nekaj meseci postala republika, se je meja med njo in Severno Irsko poglobila: če so prej nekateri gojili upanje, da bo le kdaj v bodoče prišlo do združene Irske, je bilo vsega tega upanja konec, ko se je Severna Irska izrazila, da se ne bo nikoli pridružila Južni Irski, ker bi to pome-

nilo za njo zapustiti britansko kraljestvo. Ko je pred nekaj dnevi britanski ministrski predsednik začel razpravo glede novega zakonskega osnutka za Severno Irsko, je to odjeknilo na Južnem Irskem: „Naj britanska vlada in narod preneha z okupacijo šestih severnih okrožij ter s tem omogoči združeno Irsko in preneha z dolgoletnimi prptijami med obema narodoma.“

Ves južno-irski parlament je bil na nogah in združen s svojim ministrskim predsednikom g. Costellom v napadu na britansko vlado in njen severno-irski zakonski osnutek. Kot odgovor na ta protest je britanski ministrski predsednik izjavil zelo odločno v britanskem parlamentu, da nista britanska vlada in narod kriva, da je Irska razdvojena.

Vzrok temu je prosta volja Severne Irske, ki se noče odcepiti od Velike Britanije in pretrgati vezi z angleško krono.

Glavni členi ustave Evropskega sveta

Navajamo glavne člene ustave Evropskega sveta:

Prvo poglavje

Člen 1.

A. Namen Evropskega sveta je, doseči večjo enotnost med svojimi članicami zato, da bodo mogle zaščititi in uresničiti ideale ter načela, ki so njihova skupna dediščina in da si olajšajo svoj gospodarski in socialni napredek.

B. Ta cilj je treba zasledovati s pomočjo organov Evropskega sveta, z razgovori o občeokoristnih vprašanjih, s sporazumi in s skupnimi ukrepi glede gospodarskih, socialnih, kulturnih, pravnih, znanstvenih in upravnih vprašanj in z ohranitvijo ter višjim vrednotenjem človeških pravic in osnovnih svoboščin.

C. Sodelovanje pri Evropskem svetu ne sme škodovati njegovim članicam pri njihovem sodelovanju z Združenimi narodi ali drugimi mednarodnimi organizacijami ali zvezami, pri katerih so včlanjene. Vprašanja, ki so v zvezi z narodno obrambo, ne spadajo med namene Evropskega sveta.

Člen 3. Vsaka članica Evropskega sveta mora sprejeti načela, da bo spoštovala zakon in da bodo vse osebe, ki so pod njeno jurisdikcijo, uživale človeške pravice in osnovne svoboščine ter da bo odkrito in uspešno pomagala uresničevati cilje Evropskega sveta, ki jih določa prvo poglavje.

Člen 4. Ministrski odbor lahko povabi vsako evropsko državo, o kateri misli, da je sposobna in pripravljena izvrševati določbe tretjega člena, naj pristopi k Evropskemu svetu.

Člen 5. V posebnih okoliščinah lahko ministrski odbor povabi evropsko državo, ki je sposobna in pripravljena izvrševati vse, kar predpisuje člen 3., da naj postane pridružena članica Evropskega sveta. Pridružene članice bodo imele lahko svoje predstavnike samo v posvetovalni skupščini.

Člen 14. predpisuje, da mora v ministrskem odboru zastopati vsako članico le njen zunanji minister ali njegov namestnik, ki pa bi moral biti, če le mogoče, član svoje vlade.

Člen 15. določa:

A. Na priporočilo posvetovalne skupščine ali pa po svoji lastni pobudi bo ministrski odbor proučil, kakšni so potrebni ukrepi za pospeševanje namenov Evropskega sveta. Sem spada tudi skle-

panje konvencij in sporazumov ter skupna vladna politika v posebnih vprašanjih. Ministrski odbor mora sporočiti svoje sklepe članicam preko generalnega tajnika.

B. V primernih slučajih imajo sklepi ministrskega odbora lahko obliko priporočil vladam držav članic. Odbor pa lahko zahteva od vlad držav članic, da mu sporoče o ukrepih, ki so jih podvzele z ozirom na njegova priporočila.

Člen 20. vsebuje pravila o volivnem postopku v ministrskem odboru, ki jih lahko na kratko tako-le povzamemo: o bistveno važnih vprašanjih, morajo glasovati vsi člani soglasno; pri volitvah novih članov je potrebna dvetretjinska večina, za sklepe o postopku pa navadna večina.

Člen 22. Posvetovalna skupščina je odločujoči organ Evropskega sveta. Razpravljala bo o vprašanjih, ki spadajo v njeno pristojnost, v smislu te ustave in bo predlagala svoje sklepe ministrskemu odboru.

Člen 23. Posvetovalna skupščina bo razpravljala in bo smela tudi priporočati o vseh zadevah, ki spadajo v okvir in namen Evropskega sveta — kot določa prvo poglavje — in ki jih bo skupščini poslal ministrski odbor, da poda o njih svoje mnenje. Vpis teh zadev na dnevni red posvetovalne skupščine mora odobriti ministrski odbor na predlog skupščine same.

Člen 25. Posvetovalno skupščino bodo tvorili predstavniki vsake države članice, ki jih bodo vlade imenovala na tak način, kot se jim bo zdelo primerno. Vsak predstavnik bo moral biti državljani one države članice, ki jo zastopa in ne bo smel biti istočasno član ministrskega odbora.

Vsak predstavnik bo lahko imel namestnika, ki bo pooblaščen, da se udeležuje sej in bo lahko govoril ter glasoval v njegovem imenu.

Člen 26. določa sorazmerje sedežev v posvetovalni skupščini takole: Francija, Italija, Velika Britanija: vsaka po 18 sedežev; Belgija, Holandska in Švedska: vsaka po 6 sedežev; Danska, Irska in Norveška: vsaka po 4 sedeže; Luxemburg pa bo imel 3 sedeže.

Člen 29. določa, da je za vse sklepe in priporočila skupščine potrebna dvetretjinska večina glasovalcev.

Člen 42. je zadnji, in določa, da bo ustava stopila v veljavo takoj, čim bodo položili pri britanski vladi sedem ratifikacijskih listin.

Za Kremeljsko zaveso

Londonski časopis „The Economist“ je pred kratkim objavil zanimiv članek o odnosih med državo in stranko v Sovjetski zvezi. Poglejmo, kaj pravi:

„Starodavna pesem poje:

... Ali v Moskvi pri carju,
kjer neslišni so koraki...

Tako je bilo v Moskvi, ko so kronani vladarji kraljevali v Rusiji. Sedaj pa slavni ruski carjev ni več, vsaj po imenu ne, toda koraki v Kremlju so še vedno neslišni. Tako tiho hodijo dvorjani, da ni slišati, kdaj pridejo, niti ne, kdaj odidejo. Celo tenkosluho uho tujih časnikarjev jih ne more slišati. Res, v Moskvi je strašno težko priti do novic. Zato tudi svet tako malo ve o tem, kaj se dogaja v notranjosti kremeljske trdnjave, ki je sedež sovjetske vrhovne oblasti. In kadar nenadoma objavijo, da je ta ali oni sovjetski minister razrešen svojih dolžnosti, svet ostrmi presenečen in more samo slutiti, kaj naj bi pomenila ta sprememba.

V moskovskem časopisju ni nobenega odstavka, ki bi namignil na razvoj bodočih dogodkov. V sovjetski prestolnici ni „poučenih krogov“, kjer bi tuji dopisniki mogli dobiti kakšna poročila. Globok molk loči v Sovjetski zvezi časnikarje od politikov, ki so jim v demokracijskih državah tako dostopni.

A temu se ne smemo čuditi. Ta gluhi molk svareče kaže na ljudi, ki so izgubili, ker so se pregrešili zaradi klepetavosti. Naj je časnikar še tako spreten, povsod najde vrata do kremeljskih skrinosti zaprta. Ker nimajo časnikarji običajnih virov za informacije neposredno od političnih osebnosti, si morajo zato pomagati na najrazličnejše načine. Tako na primer opazujejo vrstni red, po katerem nastopajo sovjetski državni prvaki pri javnih prireditvah, posebno pri državnih pogrebih. Zaman napenjajo svoja ušesa. A vse molči in ne preostane jim nič drugega, kot da molče še sami in zrejo z upanjem v krsto.

Svet želi predvsem zvedeti, kdo od rdečih veljakov dejansko vodi sovjetsko politiko. Nadalje visi nad Kremljem stalno vprašanje, kdo bo naslednik samoderžca Stalina. Lahko rečemo, da so vsi odgovori na to vprašanje le domneve in ugibanja. Poizvedovanje o tem je za tujca brezuspešno, za Rusa pa celo nevarno. Vladanje v Sovjetski zvezi je res čudovita skrivnost in bo verjetno tako tudi ostalo. Kljub temu pa ima sovjetski politični sistem določeno zgradbo, ki jo je vredno proučiti

že zato, da se vsaj do neke meje seznamimo s to obsežno in strašno oblastjo.

Sovjetska zveza je država z eno samo stranko. Komunistična stranka stalno drži v svojih rokah državno oblast in jo izrablja v svoje namene. Vse višje državne urade vodijo člani stranke. Člani komunistične stranke predstavljajo le 5% vseh volilcev. Ostalih 95% ljudi pa je brez političnih pravic, ker jim ne preostaja drugega, kot da volijo edine komunistične kandidate. Ta stranka ima svojo lastno organizacijo in svoja vodilna mesta. Vsi njeni člani, ki so v državnih uradih, so njej podrejeni. To se pravi, če je kdo v službi pri zunanjem ministrstvu ali je celo član ministrskega sveta, s tem še ni določena njegova dejanska oblast, kajti oblast je odvisna od položaja, ki ga zavzema v stranki. Formalna vlada Sovjetske zveze, to je ministrski svet, je na vsak način preobsežno telo, da bi moglo biti vodilni organ. Ima od 40 do 50 članov, ki so večinoma prej višji uradniki kot pa vplivni politiki. Jedro ministrskega sveta tvorijo predsednik in 13 podpredsednikov. Od teh jih je deset istočasno članov enega ali več izmed najvišjih organov komunistične stranke. Ti organi so: generalno tajništvo, organizacijski biro in politbiro.

Teoretično je vrhovna oblast stranke strankin kongres, v katerem so delegati, ki jih izvolijo strankini odseki po vsej Sovjetski zvezi. Dejansko pa sta bila v zadnjih 16 letih le dva kongresa stranke. Po letu 1936 še ni bilo kongresa. Med enim in drugim kongresom je oblast poverjena centralnemu odboru stranke. Ta odbor ima tri pododbo-re: tajništvo s svojim najvišjim vodstvom, ki deluje kot odbor, organizacijski biro in politbiro. Tajništvo vodi stranko s pomočjo krajevnih tajništev po vsej Sovjetski zvezi. Organizacijski biro rešuje vprašanje strankine organizacije, torej odločuje tudi o državni politiki. Samo Stalin in Malenkov sta istočasno člana vseh treh organov. In samo Bulganin je član organizacijskega in politbiroja. Po drugi strani pa so vsi člani tajništva, razen enega, tudi člani organizacijskega biroja. Molotov ni član niti tajništva niti organizacijskega biroja. Višinskega pa sploh ni nikjer v teh vodilnih organih. Pri političnem delu lahko sodeluje vsakdo, ki je član politbiroja. Pač pa bi moral biti tisti, ki računa na Stalinovo nasledstvo, na vsak način v nadzornem organu strankinega ustroja. Sam Stalin je prišel do oblasti kot načelnik tajništva. Ta

položaj ima še sedaj v svojih rokah, čeprav je večino poslov že prepustil drugim.

Zanimivo je, da noben član vodilnih treh strankinih organov ni član vlade razen enega. Ta ločitev strankine vodilne skupine od vlade se je jasno pokazala tudi pri nedavnih spremembah, ko so bili Molotov, Mikojan in Bulganin razrešeni svoje službe v zunanjem ministrstvu, v ministrstvu za trgovino in v vojnem ministrstvu. V vseh teh primerih je minister izgubil svoj resor, kljub temu pa je ostal podpredsednik ministrskega sveta in je obdržal tudi svoje mesto v stranki. Nobenega znaka ni, da bi ta sprememba pomenila odstavek, s katero je v zvezi taka sprememba v normalnem političnem sistemu. Pač pa je Voznesenski izgubil svoj položaj kot podpredsednik ministrskega sveta in kot predsednik komisije za državni plan. Zdi se, da je v njegovem primeru res šlo za politično odstranitev.

Podpredsedniki ministrskega sveta nadzorujejo posamezna ministrstva. Ministri morajo vsak na svojem področju izvajati sklepe, ki jih je sprejelo vodstvo stranke. Čeprav so posamezni ministri formalno odgovorni samo politbiroju in končno samemu Stalinu, so vendar člani vrhovnega sovjeta podrejeni stranki.

Za politbiro je važno, da imajo njegovi člani velike izkušnje na najrazličnejših področjih. Tako so n. pr. Vorosilov, Bulganin in tudi Stalin bili vojni ministri. Berija je vodil tajno policijo, Molotov pa je več let čital poročila poslanikov iz tujine in razpravljaj s tujimi diplomati. Tako je politbiro zakladnica znanja in izkušenj, ki svetuje Stalinu pri dokončnih odločitvah o notranji in zunanji politiki.

Ločitev organov, ki vodijo politiko, in tistih, ki nadzorujejo izvrševanje ministrske oblasti, pa preprečuje, da bi kateri izmed Stalinovih sodelavcev dobil preveč moči, kar je posebno važno pri nadzorstvu nad tajno policijo in oboroženimi silami. Stalinova moč ne temelji samo na raznih službah, ki jih vrši, temveč predvsem na edinstvenem položaju, ki ga zavzema kot „vodja“. Tega položaja pravilnik komunistične stranke ne predvideva, pač pa vse kaže, da ga je Stalinu stranka prostovoljno priznala.

Stalin je pred 20 leti zmagal v borbi za to vrhovno oblast, ki jo je še bolj utrdil z veliko čistko v letih 1936—38 in jo je ohranil tudi v težavah velike vojne. Na Stalinovem dvoru cenijo sa-

mo le klečeplastvo in prilizovanje, ki so nekdanje obdajali absolutistične kralje, carje in cesarje. Toda njegov položaj ne more biti nikdar popolnoma trden in nikdar ne zaupa slepo svoji okolici. Zato si vedno izmišlja nova sredstva, s katerimi nadzoruje svoje dvorjanike in ministre ter vzdržuje med njimi ravnotežje. S tem prepreči, da bi si kdo mogel nakopičiti več važnih služb in bi si tako pridobil prevelik vpliv. S tem prepreči, da bi si kdo domišljaj, da je neobhodno potreben ali nedotakljiv.

Isto načelo velja tudi za vprašanje Stalinovega nasledstva. Stalin je varen le na ta način, da mu vsi služijo, ne pa da bi kdo postal prestolonaslednik.

Samoderžec brez dinastije je vedno v nevarnosti, da se pojavi kak nov preveč zmogovit miljenec. Zato je verjetno, da bo Stalin odlagal vsako odločitev o svojem nasledniku, dokler bo le mogel. Vsekakor kaže, da je njegovo zdravje odlično, seveda z izjemo v slučaju, da bi moral potovati od Prage še naprej proti zahodu, da bi se sestal s predsednikom Združenih držav.

Turkmenska komunistična partija je uradno izrazila željo, da naj bi živel še tisoč let. Toda čeprav ni verjetno, da bi mu smrt prizanašala toliko časa, je Stalin nedvomno prepričan, da so račun o tem, kakšne bodo posledice njegovega odstopa, še vse prezgodnji.

Zemljiška reforma v Italiji

Italijanski ministrski predsednik de Gasperi je dal pred kratkim izjavo, da namerava vlada v kratkem izvesti zemljiško reformo, ki jo je že toliko vlad obljubilo, toda do sedaj samo obljubljalo. Italija in Španija sta še edini državi, kjer je večina obdelovalne zemlje v rokah veleposestnikov.

Po novi zemljiški reformi bi bilo v Italiji prizadetih okrog 80.000 veleposestev, takozvanih latifundij.

Vsaka zemljiška reforma pa je brez pravega uspeha in samo na pol izpeljana, ako ne dobijo novi kmetje obenem z dodelitvijo zemlje tudi vse one kmetijske potrebščine, da morejo zemljo pravilno in dobro obdelovati in tako pridelke zvišati. Za vse to namerava poskrbeti italijanska vlada pri izvedbi zemljiške reforme. Tako upajo, da bodo mogli zvišati kmetijske pridelke do leta 1952/53 na 108% v primeri s predvojnimi pridelki.

Že v letu 1948 so pridelali za 9% več kot pa v letu 1947. Pri tem se je Italijanom posrečilo predvsem zvišati proizvodnjo žita in sicer kar za 25%. Proizvodnjo krme so zvišali za 21%, proizvodnjo stročnic pa za 16%.

Pri vsem tem pa so morali tudi v Italiji ugotoviti to, kar ugotavljajo in doživljajo kmetje skoraj po vseh delih sveta, da se namreč leto za letom zvišujejo pridelovalni stroški. Ti stroški se zvišujejo bolj hitro, kot pa se zvišujejo cene kmetijskih pridelkov in tako postaja nesorazmerje med cenami kmetijskih pridelkov in med cenami industrijskih ter obrtniških izdelkov, ki jih mora kmet kupovati, vedno večje.

Z računom je dokazano, da je zaradi velikih pridelovalnih stroškov delalo lansko leto v Italiji veliko število kmetijskih obratov z izgubo. Glavni razlog temu je predvsem v velikem povišanju delavskih mezd, ki so se povišale za 80-krat napram predvojnemu mezdnam. Cene kmetijskih strojev so narastle za 75-kratno, cene umetnim gnojilom za 65-kratno, medtem pa so cene kmetijskih pridelkov dosegle le 49-kratno predvojno ceno. Izjema pri tem so le živinorejski proizvodi.

To nesorazmerje med cenami kmetijskih proizvodov in industrijskih izdelkov že ogroža obstoj malih italijanskih kmetij. Zato zahtevajo italijanski kmečki krogi, da vlada čimprej dovoli izenačenje cen italijanskih kmetijskih proizvodov s cenami teh proizvodov na svetovnem trgu. Sedaj so namreč te cene — ravno tako kakor tukaj v Avstriji — vsled uradnega predpisa precej nižje, kot pa so cene na svetovnem trgu.

S pravilno ureditvijo cen kmetijskih pridelkov namerava zato italijanska vlada zagotoviti obstoj novim kmetom, ki naj bi dobili zemljo po nameravani izvedbi zemljiške reforme.

Spisal
dr. Ožbolt Jlaunig
(Nadaljevanje)
26.

Tudi kramar Anton Brandeis je prisedel, ko je enkrat razprodal pri Marjeti svoje blago, saj za polič vina bo vendar še zadostovalo.

Že se je razvilo veselo življenje. Zunanaj na trati so zapeli cerkveni pevci nekaj prav lepih narodnih pesmi in še kaplan je pomagal s svojim krepkim glasom.

Toda glej, kdo prihaja sem iz gozda? Ali ni to flegar? Vsi gostje pogledajo naenkrat v dotično smer. Postalo je vse tiho, le polglasno šepetanje je šlo od ust do ust: Kaj išče ta človek danes tukaj? Naj bi ostal rajši v Ženeku in ne vohal tukaj okrog. — Flegar se ni zmenil za radovedne Kapelčane niti ni odzdravil na spoštljiv pozdrav možkih, ki so sneli svoje široke klobuke in jih držali v rokah, dokler ni izginil flegar v notranje prostore Kupičeve hiše.

Kako so se spogledali Vegl in vsi drugi gostje, ko je stopil naenkrat flegar v sobo. Kupičeva žena, po imenu

Barba, ki je bila še v najboljših letih, je takoj pripravila prostor pri mali mizi ob oknu in flegar se je vsedel ter brisal pot s čela, zakaj vroče je bilo in on je hitro hodil.

Prej tako živahen pogovor je takoj zastal, saj nihče ni pričakoval tega obiska.

„No, Vegl, kaj delaš tukaj,“ nalogori flegar ponosnega kmeta iz Lobnika; „pa toliko ljudi je danes tukaj zbranih. Kaj pa to pomeni?“

Vegl zardi, saj je vedel, da flegar nalašč tako vpraša, dvigne nekoliko klobuk ter pravi: „Gospod flegar, pri sv. Marjeti smo bili na žegnanju kakor vsako leto.“

„Tako, tako, pa ste šli s procesijo?“ „Kajpak, pa še toliko ljudi je bilo,“ odgovori Vegl predrzno; „pa je bilo tudi lepo. Tako imenitnega žegnanja že davno nismo imeli.“

Flegar se nemirno giblje na svojem sedežu in suče kozarec med prsti, zakaj predrzni odgovor ponosnega kmeta ga je razjezil. Zato pravi:

„Pa ne veste, da je to prepovedano od cesarja?“

„Mi se držimo tega, kar nam gospod župnik v cerkvi oznanijo, ker to je cerkvena stvar in tega se mi držimo.“

Vegl je pogledal po bližnjih gostih; njegove pogumne besede so ojunačile tudi druge in glasno so začeli pritrdjevati.

„Res je tako,“ povzame besedo stari Urban Skorbir; „veliko let sem že pre-

živel, a bilo je vedno tako in mislim, da ostane stari Bog, novega pa ne maramo!“

„Glej, glej starca,“ se razburi flegar; „misli rajši na smrt!“

„Gospod, zame se ni treba bati, pač pa glejte, da bo vaša srečna!“

Glasno pritrdjevanje se je slišalo od vseh strani in nazdravljali so staremu Urbanu, češ, iz srca si nam vsem govoril.

„To je cel puntarski duh v vas,“ sikne jezno flegar; „dobro je, da vem, kakšnega mišljenja ste.“

„Kar je pravično, se sme vedno povedati,“ reče Vegl čisto mirno, „in Boga častiti nam nihče ne more braniti, ker je on naš zaščitnik.“

Flegar se prezirljivo nasmeje in porogljivo pravi: „Da, Bog, tega kličete, ko ste na varnem in vas oblast ščiti. Kdo vas je pa tedaj branil, ko so prišli Turki čez Sv. Lenart in Jezerski vrh? Ali niso bili vitezi, ki so se postavili Turkom v bran? Ali jih ni že ženeški Ivan Ungnad leto dni prej zadrževal skupno z vitezom Viljemom Ostrovharjem, da niso že tedaj pridrveli v naše kraje, ko ste vsi še mirno spali, he — he, to ste bržkone že pozabili?“

„O, dobro to vemo,“ pravi Vegl; „a kaj bi počeli vitezi sami, če bi ne bilo kmetov, ki so vendar največ trpeli; dosti pa je tudi takih plemenitajev, ki so se skrivali za zidovjem.“

„To je laž!“ se razhudi flegar

(Dalje prihodnjič)

Kako je žena sitnega moža ozdravila

(NARODNA PRIPOVEDKA)

Svoje dni sta živila na majhnem posestvu mož in žena. Bogata nista bila, imela pa sta vse, kar sta potrebovala. Bila bi lahko prav zadovoljna, ko bi bil mož nekoliko bolj potrpežljiv, ko bi ne bil tako siten, kakor je žena rekla.

Ne verjamemo sicer vsaki ženski, posebno ne, kadar toži o možu, toda tej že smemo verjeti, ker je bila pametna in ni čez potrebo govorila. Tudi to, da je siten, je znila le pred možem, kadar ji je že prav prehudo nagajal. Žena mu namreč ni mogla skoraj nobenega dela po volji opraviti in, ako je bil opoldne obed le za trenutek prekasno, je godrnjal tako dolgo, dokler ga je hotela poslušati.

Žena se je zagovarjala in je dostikrat prosila moža, naj nekoliko potrpi. Saj še ure ne gredo vse enako in zaostajajo druga za drugo: kako bi mogli torej ljudje vsi enako delati in vse ob določenem hipu opraviti. Naštevila mu je, koliko opravkov ima gospodinja: hišo mora snažiti, živino oskrbovati, za kuho pripravljati in nato še jedi kuhati. Vse to naj mož premisli, pa ne bo več tako siten.

Kadar se je žena tako opravičevala, je mož navadno rekel: „To so sami prazni izgovori.“

Ko je moral nekega dne mož nekoliko dlje čakati na obed, je bil še prav posebno siten. Zato mu je rekla žena: „Veš kaj, menjajva en dan z najimi opravili, da boš sam poskusil, koliko dela ima gospodinja. Snaženje hiše ti še odpustim; le živino oskrbi, obed nama skuhaj in, če hočeš, napravi iz vrhnja, ki je že pripravljeno v pinji, presno maslo. Na polju bom pa jaz opravljala tvoje delo in bom opoldne prišla k obedu.“

„Dobro,“ reče mož zadovoljen, „to ponudbo sprejemam in že jutri opoldne boš videla, kako bo vse v redu opravljeno.“

Drugo jutro odide žena na polje, mož pa si pripaše kuhinjski prt, koraka po hiši semtertja in premišljuje, kako bo svoje delo dopoldne dovršil.

„Ko bi le obed dobro skuhal, drugo bo že šlo,“ misli sam pri sebi, potem pa reče glasno: „Tako bo!“

Najprej položi kravi krmo, potem izpusti svinje na dvorišče, pripravi vse potrebno za obed ter na ognjišču zakuri. Vežna in kuhinjska vrata pusti odprta, da vidi obenem na dvorišče in v kuhinjo. V veži si postavi stolček in pinjo ter začne mesti.

Ves vesel je bil mož, da si je naredil tako lep načrt: sedel je na stolčku, gledal v kuhinjo in na dvorišče ter obenem opravljal kar troje del. Metel je presno maslo, kuhal je obed in pasel svinje. Bil je zadovoljen sam s seboj in je že mislil, kako bo opoldne ženi pokazal, da je mogoče vse o pravem času opraviti, ako le vse delo pravilno uredi.

Kmalu pa mu je začelo vrhnje v pinji nagajati. Metel je in metel, da se je že ves potil, toda presnega masla ni mogel narediti; pač pa je postal močno jejen. Misli si: „Natočim si kupico vina, nato bo šlo delo bolje od rok.“ Zato

Leopold Turšič:

Popotnik

Vije se cesta v vijolično daljo.
Kam? — Saj še sama ne ve...
Hišice bele ob nji se smehljajo,
okna jim v zarji goré.

Vije se cesta; samoten popotnik
stopa počasi po nji...
Hišice bele ga vabijo željno:
„Vstopi, pri nas odpočij!“

Toda ne vstopi trudni popotnik
in ne potrka na dver:
„Kaj naj iskal bi pri vas si nočišča,
zunaj ves zlat je večer...“

V tiho poljano krene popotnik,
leže, zasanja sladko:
Noč ga zaziblje, gozd mu prepeva,
čuva ga zvezdno nebo...

gre v klet, natoči si prvo kupico vina; nato drugo in še tretjo. Ravno si hoče natočiti še četrto kupico, ko zasliši iz veže ropot. Prestrašen si misli: „Gотовo so prišle svinje v vežo in so prevrgle pinjo.“ V hitrici izdere pipek, namesto da bi pipo zaprl, hiti v vežo, kjer so mu svinje prevrgle pinjo in razlile po tleh vrhnje. Ko se mu prva jeza poleže, šele opazi, da ima v roki pipek in hiti v klet, da bi zaprl pipo. Bilo pa je že prepozno, ker je vse vino do zadnje kaplje izteklo.

Žalosten zaradi te nesreče gre v vežo in snaži tla, pozabi pa pri tem popolnoma na kuho. Kar mu udari iz kuhinje v nos vonj po prismojeni masti. Ves nezadovoljen godrnja pri sebi: „To je pa že preveč; kmalu bo poldne, jaz pa ne bom ničesar napravil. Vrhne je razlito, obed je prismojen, vino je izteklo iz soda.“

Točno opoldne je prišla žena domov. Že od daleč je po vonju spoznala, da bo obed prismojen. V veži je hitro opazila, da je vrhnje po tleh razmazano in je možu šaljivo pripomnila: „Ali ti je vrh-

nje skipelo?“ Takoj pa je pristavila: „Pa to je malenkost, le jed nama prinesi na mizo.“

„Tam je,“ odgovori mož z osornim glasom. Žena zanese jed na mizo, toda jed nobenemu ne tekne, četudi nobeden tega ni hotel reči. Toda želodec se ne da pregovoriti in kmalu sta oba odložila žlice, ker prismojene jedi ni bilo mogoče jesti.

Žena reče možu: „Veš kaj, ljubi mož, prinesi za danes vsakemu kupico vina, jutri pa bom že jaz skuhalo boljše jed.“

Ko mož zasliši besedo o vinu, zardi po celem obrazu, kajti priznati je moral ženi, kaj se je zgodilo. To priznanje pa je bilo za njega tudi dobro zdravilo; od tega časa se je ves spremenil. Nikoli več ni bil tako siten kakor prej.

Ako kdaj pozneje ni mogla žena vse tako opraviti, kakor bi si on želel, je bil tiho in ako ni bila jed točno opoldne na mizi, je tudi rad počakal. Od tega časa sta mož in žena živila mnogo bolj zadovoljno in srečno kakor pa popreje.

D. F.:

Dediščina

naših očetov

Dolina sredi zelenih vrtov in šumečih vodá se vije od Škofje Loke do Idrije in spaja slovensko srce z Jadranom. Modrina morja in neba, pravi zgodovina, sta rodili Grkom njihove velmože. O vas, gorenjske doline, bi pa moral reči zgodovinar, da sta čarobno zelenilo gorá in pesem vodá rodila Kreke, Šubice in Tavčarje.

Od glavne doline se odcepi malone na pol pota stranska dolina v vas H. Dva hrbta hribov zožujeta dolino skoro v sotesko. Obdelan svet sega visoko po pobočjih, posejan z belimi domovi. Nad njimi pa šumi gozd mogočno pesem pradedov. V dnu doline, tam, kjer sta se stnila bregova dveh vrhov, čepi vsa plašna cerkva Matera božje. Tu sem prihaja na Veliki Šmaren ljudstvo počastit Marijo kronano.

Vsa praznično lepa žari dolina. Po pobočjih se preliva rumen val svetlobe. Med temnim smrečjem zelené šopi mecesnov in bukev. V zraku plavajo glasovi zvona in se zlivajo s pesmijo narave v mogočen spev, ki prodira v duše in nosi srca na svojih krilih. Ljudstvo se zgrinja proti cerkvi.

Ljubezen do teh gorskih ljudi, v katerih živi duh mojih pradedov, sta me z neugnano silo vlekla mednje, da bi jim zopet videla v obraz in čutila utrip njihovih src. Stopila sem z njimi v cerkev: otrok med otroke, brat med brate, sestra med sestre.

Starinska cerkva iz leta 1702. je bila že večkrat prenovljena. Ohranile so se še fresko-slike. Sredi stropa je že zabrisana slika dveh svetnikov. Na desni steni sta dve sliki, značilni za tedanje čustvovanje kmečkega človeka. Prva predstavlja trpljenje duš v vicah. Telesa v plamenih se krčijo od bolečin. Oči pa so uprte v Mater božjo, ki plava nad ognjem. Na drugi sliki se vrage z zlodejskim nasmehom bore z angeli varuhi za duše. Na treh oltarjih z baročnimi okraski vzbujajo pozornost kipi svetnikov. Vaški umetnik jim je vdičnil v obraz in kretnjo podobo svojih rojakov. Zdi se, da so to obrazi mož, ki so nekdaž živeli v tej dolini.

Zvon pozvanja. V cerkev prihaja mladi svet. Misli, zatopljene v preteklost, so se obrnile na mladeniče in mladenke. Dekleta so odeta v svilo in tančico, fantje nosijo obleko po modi.

Moderen kraj, pa ta široka pleča; visokorasle ženske in ti pristriženi, nerodno nakodrani lasje, vse to me je zadelo v srce. Tuja, Judeževa navlaka, ki iz kmečkega človeka napravi karikatu-

re. Zazrla sem se jim v dušo, če so se tudi te izpremenile. „Čemu se čudiš?“ so mi odgovorili pogledi. „Tudi hribovec se je otresel tradicijskih spon. Zavrgel je staro obleko in staro miselnost. Tudi on je doumel klic svobode.“ Stiskala me je bolečina. Beseda je silila iz mene. Tedaj se je oglašil pridigar:

„Trojno dediščino sa nam zapustili naši očetje: lepo zemljo, krepak rod in ljubezen do Mater božje. S številnimi cerkvami, ki so jih zgradili, so potrdili to ljubezen. Poglejmo nazaj v stoletja: Ponoči poje na gori kladivo. Procesije mož in žená nosijo po strmih pobočjih kamene, dokler ne zraste hram Mater božje. Odprimo kronike, ki beležijo imena ponesrečencev: dali so življenje za čast Mater božje, pravi besedilo. S cerkvico na gori je bilo združeno vse življenje naših dedov. Tu so delili svoje veselje in svojo žalost. Zvon pa jim je nosil v dolino blagoslov Mater božje. Dolina je bogatela. Rastel je krepak rod, ki je doprinesel velik delež k napredku slovenske kulture.“

Če vam je mar vaših domov in vaših otrok, iščite opore tam, kjer so jo iskali in našli vaši predniki. Kakor oni, ljubite Marijo! Vedite, da ste v tej ljubezni zakoreninjeni. V njej je moč vašega gospodarstva in svoboda vašega jezika! Slecite svojo navlako, vrnite se k veri svojih očetov!“

Dolgo je donela govornikova beseda po božjem hramu. Ljubezen in strah sta dihala iz nje. Vendar, kakor da je obvisela v zraku. Ni odprla src, ni vzdramila duš. Obrazi mladeničev in mladenk so ostali trdi...

Tedaj sem spoznala, da so se jim tudi duše izpremenile.

Ko sem se vračala, se mi je zdela cerkva še bolj plašna.

Zgrešila sem bele domove, zamrla je pesem gozdov. V dušo se mi je zagrizla skrb za dediščino naših očetov.

Slovenski pregovori o gnoju

Boljša je dobra hora (ugoden čas) kakor gnoj na njivi.
Brez gnoja ni prosa.
Dosti sena — dosti gnoja.
Gnoj je duša kmetijstva.
Gnoj je zlata ruda na njivi.
Gnoj z dvorišča, ženska pa od hiše, kadar je čas za to.
Gnoj z dvorišča, dekleta od hiše.

M. D.:

V svetem pričakovanju

IZ DNEVNIKA MLADE MAMICE

Za veliko, prelepo skrivnost vem... Čudno, da ne morem biti več taka, kot sem bila — morda še pred mesecem dni. Ali sem sploh bila ženska? Ko so se mi od sreče pordečila lica, kadar sem izrekla pravilno, pa uničujočo sodbo; ko sem zahtevala, da se je svet vrtil prav okrog mene in sem bila nesrečna, če sem za trenutek izginila iz središča; ko sploh nisem pomislila, da bi poleg mene še kdo drug smel biti deležen sreče, oboževanja... Zakaj je sedaj vse drugače? Prav lahno, lahno stopam preko trat in pred drobno cvetko — poprej bi rekla pred plevelom — bi se rada sklonila in jo zakrila z roko, samo, da bi je ne pohodila... Danes zjutraj pri obhajilni mizi sta mi pridrseli po licu dve solzi; bili sta le izraz prevelike sreče in hvaležnosti, za katero ne najdem besedi. Nebeški Gost me je pač moral razumeti, ko sem v svoji nemoči samo iskreno poljubila zakonski prstan na svoji levici.

Odslej z možem oba veva za sladko skrivnost. Sedaj je tako svetlo v najinih sobicah: nisva več sama, v vsaki najini misli je še nekdo z nama. Koliko ljubše so mi sedaj njegove ljubeznivosti! Saj ne sprejemam zase, to vse je za ono sladko, sladko bitje, na katero mislim vsak trenutek. Kadar mi mož doma odzame težko breme, sem mu tako hvaležna; kadar opoldne ves zaskrbljen premišljuje, kje bi jaz najboljše počivala, se mu jaz samo smehljam, ker pač oba misliva nekaj lepšega; kadar mi s samotnih službenih potov prinaša domov cvetja in sadja, tedaj tako želim, da bi mu s svojim poljubom mogla dati ono, česar najbolj želi: hitro mu zašepčem na uho: „Atek!“

Sladko, neimenovano pod mojim srcem, ali čutiš, kako te ljubim! Kako ne boš čutilo, ti težko pričakovano! Ali sanjam podnevi, ko hodim iz sobe v sobo, od dela do dela in mislim nate? Ali bdim ponoči, ko si vedno z menoj? Ali se smehljaš svoji neumni mamici, ki hodi mimo izložb in izbira igračke za svojega ljubčka? Ali boš punčka? Najlepšo punčko ti bom kupila. Ali boš fantek? Moj fantek bo jahal konjiča in njegova mamica bo klečala na tleh in bo gugala konjiča. Ne, ne, moj otroček ne bo imel nič igrač; moje dete bo ležalo v posteljici in mamica se bo sklanjala nad njim in drug drugemu bosta gledala v oči in se smehljala.

Dete moje, ali veš, kako je tvoja mamica srečna? Ko sem sama doma, se pogovarjam s teboj in štejem: dva meseca še, šest tednov, trideset dni samo še. Da bi te že skoraj objela, da bi te že mogla pritisniti nase! — Ne, ne, dete, ne hiti tako zelo! Samo sedaj si resnično moje, ko ne želiš in ne moreš nikamor od mene. Ali nama ni dobro, ko romava skozi božjo naravo in naju Bog obsiplje s svojimi dobrotami; ali čutiš, kako toplo naju greje sončece; ali ljubiš z menoj drobne cvetke, te prelepe tvoje sestrice;lišš ptičke, ki pojo v grmovju? — Dete moje, vse to naj bo tebi v pozdrav!

Pravijo, da je zginila moja lepota; čudijo se, kako se še morem smehljati, ko bi morala koprneti strahu pred ono strašno uro... Kako naj jim dopovem! Ali ne znajo brati v mojih očeh o prevelikem blaženstvu, za katero bi bila vsaka beseda premalo izbrana? Ali ni v mojih trudnih korakih nekaj kraljevskega? Slajša od mirtinega venca je nevidna težka krona materinstva.

Rože na oknih so se razcvetele in čakajo; mehko postлана zibelka stoji v izbi in čaka; čas se je dopolnil in nestrpna sem: moje dete, pridi!

Lahko je gnojnim rogljam (vilam) gnoja dobiti.
Moj sosed bi lahko še kmet bil, če bi polje bolj gnojil.
Muha brenči, dokler v gnoj ne pade.
Kdor gre za muho, ga v gnoj pripelje.
Ošaben kakor petelin na gnoju.
Se postavlja kakor petelin na gnoju.
Stopaj gospodarjev gnoji njivo. I. Š.

Podnebje - vreme - kmetijstvo

Že od nekdaj so se ljudje zelo zanimali za vremenske pojave in so iz njih poizkušali ugotoviti, nekako napovedati, kakšno bo vreme v prihodnjih dneh, tednih, mesecih in celo letih.

Zato gotovo tudi naši čitatelji z zanimanjem prebirajo vremenske napovedi za posamezne mesece, ki jih sestavljajo strokovnjaki meteorološkega zavoda v Celovcu. Vremenska napoved za mesec maj je n. pr. takale:

Od 2. do 7. maja bo vedno topleje, pri tem deloma sončno vreme. Dne 8. se bo vreme poslabšalo, vsled padavin se bo znatno ohladilo. V zvezi s tem ohlajenjem bo v nekaterih krajih nevarnost slane. V dneh okrog 13. maja bo pretežno sončno vreme s hitro naraščajošimi temperaturami. Od srede meseca naprej prehod k spremenljivemu vremenu s posameznimi padavinami, mogoče tudi nevihte in okrog 19. znižanje temperature. Nato nalahno zboljšanje vremena, toda še vedno hladno, tudi nevarnost slane še vedno obstaja. Temeljito izboljšanje vremena od 25. dalje in znatno topleje, posebno v zadnjih dneh meseca.

Tako bi moralo biti vreme v mesecu maju, ako bi bil razvoj vremena tak, kakor kažejo podatki za zadnjih 100 let. Seveda pa se to nikdar ne zgodi in zato moremo le približno sklepati, kakšno bo vreme, natančno pa vremena za tako dolgo dobo, to je za dobo enega meseca, ne moremo napovedati, četudi bi bilo ravno za kmetijstvo to izrednega pomena.

Kako zelo je odvisna kmetijska proizvodnja od vremena, nam kažejo skušnje zadnjih let. Seveda se je posledica slabih letin vsled neugodnega vremena mnogo bolj poznala v splošni prehrani prebivalstva v prejšnjih sto in desetletjih, kot pa se to pozna danes, ko je mogoče zaradi dobrih prometnih razmer pripeljati hrano iz onih dežel, kjer je bila letina dobra.

Kljub velikemu napredku v tehniki pa bo za kmetijstvo še vedno veljal stari pregovor, da je kakovost letine odvisna od božjega blagoslova. Sicer je bilo v zadnjih letih mogoče doseči tudi velike uspehe pri poizkusih, kako vplivati na vreme, toda najbrž smo še zelo daleč od tega, da bi mogli uravnavati vremenske pojave po mili volji. Zato je tudi razumljivo, da kmet danes še vedno skoraj bolj veruje starim vremenskim pravilom kot pa novim vremenskim napovedim. Sicer pa tudi te napovedi večinoma le potrjujejo veljavnost starih kmečkih vremenskih pravil in pregovorov.

Podnebje

Pod podnebjem razumevamo skupnost vseh vremenskih pojavov določene kraja na zemeljskem površju. O podnebjem določenega kraja moremo torej kaj bolj natančnega in zanesljivega povedati šele na podlagi vremenskih opazovanj in podatkov v dobi večjega števila let. Na podlagi teh podatkov je mogoče nato reči, da je vreme v kakem mesecu pretoplo ali prehladno, prevlažno ali presušeno, ako je namreč v kakem mesecu bolj toplo ali bolj hladno, bolj vlažno ali bolj suho, kakor pa bi to odgovarjalo dolgoletnemu mesečnemu povprečju.

Na podlagi dolgoletnih povprečij vlažnosti in toplote v določenem mesecu moremo razdeliti površje zemlje tudi v posamezne kmetijske okolišje. V tropskem ali vročem podnebjem uspevajo n. pr. banane in kakao, v podtropskem podnebjem riž in bombaž, v našem zmerno-toplem podnebjem pa razne vrste žita.

Pa tudi pri nas so že razlike v podnebjem in zato tudi razlike v pridelovanju raznih kmetijskih pridelkov. V toplih krajih, ker je manj padavin, uspeva še vinska trta, v nižinskih krajih z večjo količino padavin je razvito poljedelstvo in v planinskih krajih z obilnimi padavinami, a z nižjo povprečno temperaturo je razvito predvsem travništvo in pašništvo.

Podnebje svojega kraja mora danes vpoštevati že vsak kmet, ko kupuje se-

me ali ko izmenjava seme; saj uspeva n. pr. jara pšenica samo v krajih, kjer je zaradi podnebnih razmer mogoče zemljo spomladi čim bolj zgodaj obdelovati.

Podnebne razlike pa niso le v krajih, ki so zelo oddaljeni drug od drugega. Podnebne razlike dobimo večkrat celo v istem kraju in jih morajo kmetovalci tudi vpoštevati. Tako morejo n. pr. napraviti pozne slane v sadonosniku, ki leži v kotlini, veliko škodo, nepoškodovan pa je sosednji sadonosnik na pobočju.

Te podnebne razlike tudi vplivajo na to, kdaj se razvijejo prvi listi spomladi na drevju, kdaj torej drevje ozeleni. Nadalje na to, kdaj drevje cvetne, kdaj dozori posamezni plodovi, kdaj se jeseni listje barva in kdaj listje odpada. V vsem tem so pri različnih podnebnih razmerah velike razlike. Saj je n. pr. ugotovljeno, da traja pri divjem kostanju čas od takrat, ko drevo ozeleni, pa do takrat, ko listje odpade, v nekaterih krajih le 160 dni, v drugih pa do 210 dni.

Včasih sicer govorijo in pripovedujejo, da je bilo podnebje kakšnega kraja in celih okolišev pred desetletji in pred stoletji drugače, kakor pa je danes, vendar pa to večinoma ne drži. Podnebje se v tako kratkem času ne menja in more zato kmetijstvo s podnebjem računati kot z nekim stalnim činitelem. Spremembe v pridelovanju raznih kulturnih kmetijskih rastlin niso toliko v dozdevnih podnebnih spremembah, ampak popolnoma druge.

Če danes na Koroškem ni več vinske trte in ne vinogradov, temu niso vzrok kake spremenjene podnebne razmere, ampak popolnoma spremenjene gospo-

darske razmere. Zaradi podnebjem bi tudi danes še lahko gojili na Koroškem vinsko trto kakor v prejšnjih stoletjih, toda to bi bilo negospodarsko.

Zaradi visokih cen vinu so zasadili v nekaterih krajih v zadnjih letih vinsko trto, kjer prej nikdar ni bilo znano, da bi uspevala tam vinska trta in se gotovo tudi podnebne razmere tam niso spremenile.

Vreme in vremenske napovedi

Podnebje je torej nekaj stalnega, pač pa se spreminja vreme, ki je zelo nestalno. Pod vremenom razumevamo namreč spremembo stanja v ozračju v krajšem razdobju. — Nepravilno bi bilo namreč, ako bi rekli, da je bilo podnebje v poletju 1948 vlažno in hladno; lahko pa to trdimo za vreme v poletju 1948.

Kmeta zanima seveda predvsem, kakšno bo vreme v prihodnjih dneh; zato ga zanimajo zlasti v poletnem času vremenske napovedi. Dnevne napovedi vremena v radiu se nanašajo na prihodnjih 36 ur. Razlikujemo namreč kratkoročne, srednjeročne in dolgoročne vremenske napovedi. Po sedanjem stanju znanosti so vse vremenske napovedi kratkoročne, ker ni mogoče z večjo zanesljivostjo napovedati vremena več kot za 48 ur naprej.

Za kmeta so v poletnem času važne tudi srednjeročne vremenske napovedi, ki se nanašajo na čas nekaj dni do enega tedna, toda te seveda niso in ne morejo biti tako zanesljive napovedi vremena, kot so kratkoročne vremenske napovedi. Še manj pa morejo biti zanesljive napovedi vremena za en mesec naprej ali pa še za daljšo dobo. Te napovedi morejo biti deloma točne, ako vpoštevajo podatke meteoroloških postaj v zadnjih desetletjih. Malo zanesljivi so pa podatki oziroma napovedi vremena, ki jih prinašajo vsakoletne pratike.

Gospodinjsko delo v maju

Že zadnjič smo govorile, kako sadimo kumare. Povedale smo, da potrebujejo gnojnih tal in sončne lege. Tam, kjer ne gnojimo cele grede, je treba izkopati plitev jarek ter ga napolniti s hlevskim gnojem ali kompostom; zelo priporočljiv je tudi kurji gnoj. Če je zemlja težka, lahko pomagamo s tem, da nekoliko dvignemo gredo in jo nakopičimo v sredi podož. Na ta način dobimo mnogo več sonca in se zemlja bolj segreje. Kumarine peške posadimo 3 cm narazen in jih pokrijemo z mehko zemljo. Če nastopi vročina in suša, je treba temeljito zalivati. Ko so vsa semena vzkaila, jih je treba presaditi 15 cm narazen. Ko se nekoliko zarastejo, jih je treba osuti in ko nastavijo tretji ali četrti listič, je dobro, če odlomimo konico; na ta način nastanejo postranske trte in s tem je plodonosnost večja. Pri okopavanju je treba paziti, da ne ranimo korenin, ki so kar plitvo v zemlji. Ako so pa kumare vzkaila v lončkih ali zabojčkih, je treba tedaj, ko jih presajamo, gledati, da korenine niso gole, ampak jih obdaja prst. Na ta način zasadimo gredo samo po sredi in nam ostane prostor ob obeh roboh. Tu nasadimo, kakor smo že zadnjič omenile, solatine sadike, ki hitro uspevajo in lahko glavice porabimo, še preden se kumare razrastejo.

Fižol uspeva v gorki, mehki, gnojni zemlji. Za nizki ali prtični fižol ne uporabljamo hlevskega gnoja, pač pa za preklarja. Druga leta smo morebiti že kak dan pred majem v zatišje posadile kako vrsto fižola. Letos seveda tega ni smo vsepovsod mogle in povečini v naših krajih bolje storimo, ako se ne prenačimo, ampak sadimo fižol okoli sv. Florijana. Velika napaka pri sajenju fižola je ta, da ga sadimo pregosto. Zapomniti si moramo, da naj bodo vrste 40 cm narazen, v vrsti pa posadimo 4 do 5 zrn 30 do 40 cm narazen. Ako hočemo pridelati fižolovo seme doma, moramo paziti, da ne sadimo zelenega in rumenega fižola drugega poleg drugega, prav tako tudi ne nizkega poleg preklarja, ker se na ta način lahko križata. Prekle naj stoje nekako 50 do 60 cm narazen. Najbolje je, da sta dve

vrsti prekelj na eni gredi. K vsaki prekli sadimo 7—11 zrn fižola.

Takoj po prej imenovanih mrzlih dneh sadimo tudi paradižnike na prostem. Paradižniki ljubijo sončna mesta in s hlevskim gnojem pognojeno gredo. Če kupimo sadike, je treba gledati, da niso korenine gole, ampak še v prsti. V razdalji 60 cm napravimo jame, ne preplitve, vlijemo vanje gnojnice in ko se ta osuši, postavimo v jamičo sadike in zagrnemo s prstjo. Nekaj dni potem je že treba postaviti palice, na katere potem privežujemo paradižnike. Proti koncu meseca sadimo že poznijo zelje. Gospodinja naj ne bo preskopa in naj ne varčuje s solatnimi glavami in kolerabicami, ker izgube na okusu, če predolgo rastó.

Prispevki k prehrani otrok kmetijskih delavcev

Delavska zbornica v Celovcu je izdala tole pojasnilo:

Po odloku ministrstva za finance imajo pravico do prispevka k prehrani oni otroci delojemalcev, ki se prehranjujejo s proizvodi lastnega kmetijstva. Proizvodi iz lastnega kmetijskega obrata, ki ga delojemalci obdelujejo poleg glavnega poklica, predstavljajo njihov postranski dohodek in ne vplivajo zato na dobivanje prispevka k prehrani.

Živila, ki jih proizvajajo upravičenci, v smislu zakona tudi takrat niso naradni prejemki, ako jih upravičenci sami pridelajo na deputatnem zemljišču, ki je last delodajalca. Zakon izključuje upravičenost prejemanja prispevkov le takrat, ako dobivajo upravičenci od delojemalca za otroke naradne dajatve v taki meri, da nimajo nobene skrbi več za prehrano svojih otrok.

Ako bi finančni uradi ne hoteli izstaviti potrdila o prispevku k prehrani otrok, naj upravičenci zahtevajo o tem pisмено odločbo. Proti temu odloku je nato dopusten priziv po upravnem postopku.

ŽELEZNIŠKI VOZNI RED

Dodatno prinašamo danes še železniški vozni red za progo Beljak—Podklošter in Podklošter—Šmohor, katera sta zadnjič radi pomanjkanja prostora izostala.

Na progi Beljak—Podklošter vozijo vlaki z odhodom iz Beljaak ob 5.10 (brzovlak), 6.02, 9.15, 13.20, 16.45 (brzovlak) in 18.10; z odhodom iz Podkloštra ob 1.13 (brzovlak), 6.47, 7.20 (brzovlak), 9.16, 12.15, 16.40 in 20.30.

Na progi Podklošter—Šmohor vozijo vlaki z odhodom iz Podkloštra ob 6.50, 10.02, 14.10, 19.00 in z odhodom iz Šmohorja ob 5.29, 8.00, 15.22 in ob 19.00.

Novi avtobusni vozni red

S 15. majem je stopil v veljavo nov vozni red na železnicah in tudi pri avtobusnih podjetjih. Novi železniški vozni red smo objavili že v zadnji številki „Koroške Kronike“, danes objavljamo novi avtobusni vozni red.

(Ako je čas debelo tiskan, znači, da vozi avtobus le ob delavnikih).

Beljak—Celovec in nazaj: Odhod iz Beljaka: ob 6.30, 6.50 (do Vernberga), 8.10, 9.30, 11.00 (le do Vernberga), 12.20, 13.40, 14.50 (samo do Vrbe), 15.40, 17.20 (samo do Vernberga), 17.40 (iz Poreč), 18.30 (samo do Vernberga), 19.00 in ob 21.30 (ob nedeljah in sobotah in samo do Vernberga). Odhod iz Celovca: ob 8.10, 10.00, 12.10, 14.00, 16.00, 17.10, 18.30 in ob 23.30.

Celovec—Velikovec—Grebina: Odhod iz Celovca: ob 6.30, 7.50, 8.00, 9.35, 12.10 (samo do Velikovca), 13.10, 15.00, 15.10, 16.30 (samo do Velikovca), 17.15 (samo do Velikovca), 18.15, 20.15 (le ob nedeljah). Odhod iz Grebinja: ob 5.50 (samo iz Velikovca), 6.20, 6.35, 8.00 (iz Velikovca), 8.50, 10.40, 11.30, 14.15, 16.10 (iz Velikovca), 18.15, 19.05.

Velikovec—Škocjan: Odhod iz Velikovca: ob 5.50, 9.05 (vozi od 12. junija do 11. septembra), 13.10, 13.20, 18.20. Odhod iz Škocjana: ob 6.18, 7.50, 9.50 (od 12. junija do 11. septembra), 15.05 in ob 19.15.

Celovec—Galicija—Žel. Kapla: Odhod iz Celovca: ob 8.00 (le ob nedeljah), 12.40 (od 17. julija do 4. septembra naprej do Bele), 17.00, 18.20 (samo do Galicije), 20.10 (le ob nedeljah iz Celovca, dnevno pa iz Grabštajna do Galicije ob 20.40). Odhod iz Žel. Kaple: ob 6.35 (vozi le iz Galicije), 6.40, 16.10 (od 17. julija do 4. septembra vozi ob 15.30 iz Bele), 17.30 (le ob nedeljah).

Celovec—Žrelec: Odhod iz Celovca: ob 5.50, 6.45, 7.40, 12.10, 13.10, 17.10, 18.05. Odhod iz Žreleca: ob 6.15, 7.10, 8.00, 12.35, 13.30, 17.35, 18.30.

Celovec—Hodiše: Odhod iz Celovca: 6.45, 7.10 (le do Vetrinja), 8.15 (le ob nedeljah), 12.10 (le do Vetrinja), 13.10, 17.00 (ob sobotah ne vozi), 18.15, 18.20. Odhod iz Hodiša: ob 6.05, 7.25 (samo iz Vetrinja), 7.10 (ob nedeljah), 7.20, 12.25 (ob nedeljah), 12.30 (samo iz Vetrinja), 15.50, 17.40 (ne vozi ob sobotah), 18.35 (samo iz Vetrinja).

Celovec—Hodiško jezero—Vrba: Odhod iz Celovca: ob 12.10. Odhod iz Vrbe: ob 6.30.

Celovec—Grebina—Št. Pavel: Odhod iz Celovca: ob 7.50 (le do Gradnice), 17.15. Odhod iz Št. Pavla: ob 6.45, 12.25.

Celovec—Ruda—Labud: 8.00 (dnevno do Velikovca; iz Velikovca do Labuda pa le ob nedeljah; iz Velikovca odhod ob 8.55, 12.10, 17.15. Odhod iz Labuda: ob 5.40, 15.00, 17.20 (ta zadnji iz Labuda do Velikovca le ob nedeljah, naprej dnevno).

Velikovec—Dobla vas—Pliberk: Odhod iz Velikovca: ob 13.10 (vozi le ob ponedeljkih, sredah in sobotah), 17.25. Odhod iz Pliberka: ob 6.30, 7.45 (le ob ponedeljkih, sredah, sobotah).

Pliberk—Labud: Odhod iz Pliberka: ob 5.46, (*) 14.30, 19.10 (*). Odhod iz Labuda: ob 4.45 (*), 6.40, 17.30 (*). — Znak (*) pomeni, da vozi avtobus le ob ponedeljkih, četrtnih in sobotah.

Celovec—Mostič: Odhod iz Celovca: ob 8.00, 11.30, 13.10, 17.20, 18.15, 20.15 (le ob nedeljah). Odhod iz Mostiča: ob 5.55, 6.00, 7.15, 11.55, 14.45, 16.45, 18.45 (le ob nedeljah).

(Nadaljevanje na 8. strani.)

„Načrtno združništvo“

(NEKAJ MISLI O TAKOV. DRŽAVNEM ZADRUŽNIŠTVU)

Prvo načelo pravega združništva je samopomoč članov zadruga, kjer velja pravilo: posameznik za vse in vsi za posameznika. S tem pa je ohranjena in obvarovana popolna samostojnost vseh članov zadruga.

Nadaljnji važen steber pravega združništva je čim večja neodvisnost ali avtonomija zadruga. Poslovanje zadruga naj bo čim bolj samostojno, nadzira pa ga revizijska zveza vseh zadrug.

Nasprotje tega pravega združništva, ki naj bi bil ideal in cilj vsega kmečkega udejstvovanja v naših vaseh, pa je drugo združništvo. To je takozvano državno ali načrtno združništvo, ki naj bi nadomestilo pravo združništvo v državah Vzhodnega bloka.

Tega združništva prav za prav ne bi bilo niti treba, ker v njem vlada in se izraža le volja države ali še bolje rečeno volja vladajoče, to je komunistične partije. Zato tega združništva na vasi tudi ni v Sovjetski zvezi, tam je kolhoz. V večini držav pod moskovskim nadzorom pa hočejo preiti do kolhozne ureditve vasi polagoma in zato hočejo vse najprej spraviti v zadruga. Te zadruga pa v resnici niso nič drugega kot pa prikriti prehod v kolhoz ali pa so le že samo drugo ime za kolhoz.

Pri nastajanju teh zadrug je postopek tale:

Na osnovi vladne odredbe ukinejo na podeželju vse dosedanje zadruga, ki preidejo v novo „kmečko-delavsko zadruga“. Te zadruga pa se delijo v štiri skupine oziroma štiri „tipe“.

V prvi skupini teh zadrug „prepusti“ član svoji zadrugi celo svoje imetje v zakup, v n a j e m. Najemnino pa ne določi kmet sam, ampak glavna skupščina zadruga.

Pri drugi skupini zadrug „prepusti“ kmet svoje imetje zadrugi kot svoj delež, ki ga zadruga obrešuje.

Pri tretji vrsti zadrug „prepusti“ kmet zadrugi svoje imetje kot brezobrestni delež.

Pri vseh teh prvih treh vrstah ali tipih zadruga ostane kmečka posest še kot lastnina kmeta-člana zadruga. Določeno je, da kmet dobi to posest vrnjeno, ako izstopi iz zadruga.

Pri četrti skupini zadrug pa preide vsa kmečka posest brez vsake odškodnine v last zadruga.

Člani vseh štirih vrst zadrug pa obdržijo kot svojo lastnino stanovanjsko poslopje in en hektar zemljišča. Nadalje smejo kmetje-člani kupiti in rediti tudi živino, v kolikor jo morejo seveda prekrmiti s pridelano krmo. Oddati pa morajo člani-kmetje zadrugi v njeno izključno last vsa gospodarska poslopja, vse kmetijsko orodje in vse stroje proti določeni odškodnini. To odškodni-

no izplača zadruga kmetom v času 5 do 15 let.

Ako kmet-član zadruga izstopi iz zadruga ali pa je bil mogoče iz zadruga izključen, skoraj ne bo mogel začeti s samostojnim kmetovanjem, ker nima ne gospodarskih poslopij, ne orodja in ne strojev. Vse to bi si moral na novo urediti in na novo nakupiti. Razen tega mora seveda dovoliti, da zadruga gospodari v njegovem bivšem gospodarskem poslopiju, ki stoji na njegovem zemljišču.

Združni člani vseh štirih vrst zadrug preidejo tako nekako „nepričakovano“ v kolhozni sistem in izgubijo značaj samostojnega kmeta. Četudi kmetje prvih treh vrst zadrug postanejo z izstopom iz zadruga na papirju spet samostojni kmetje, ko dobijo svoje zemljišče nazaj, vendar to niso iz spredaj omenjenih razlogov nikoli samostojni kmetje več, so le nekaka razbita ladja v valovih kolektivizma in se bodo kmalu potopili v teh valovih.

Na najslabšem so seveda člani četrte skupine zadrug, ker preide vse njihovo imetje brez vsake odškodnine v last zadruga. Seveda se čisto zgodi, da postanejo kmetje člani teh zadrug čisto iz političnih razlogov, ker jim pač vse imetje zaplenijo in ga dodelijo zadrugi, ki ni nič drugega kakor kolhoz. Usoda teh kmetov je pa ta, da ostanejo nato celo življenje delavci na svoji zemlji.

Kot nekako nadomestilo za izgubljenost samostojnosti in za izgubljenim dohodkom iz lastnega gospodarstva pa je določeno, da imajo zadržniki pravico na nekatere dobrine iz skupnega sklada. Ta sklad nastane iz dohodkov skupnega gospodarstva.

Iz sredstev tega sklada kupuje odbor zadruga najprej nujno potrebne gospodarske potrebščine, torej krušno žito, seme vseh vrst in krmila. Iz tega sklada se plačujejo prispevki invalidom in od starosti onemoglim. V statutu teh zadrug je posebej določeno, da se iz tega sklada plačuje prispevek tudi onim, ki ne bi zaslužili toliko, kolikor je potrebno za vzdrževanje družine.

Poleg stroškov za vzdrževanje otroških vrtcev in raznih socialnih dajatev so sredstva tega sklada določena tudi za kulturne potrebe zadržnikov (zadržne knjižnice, telovadnice, športni prostori itd.).

Gotovo je, da bodo v vseh vzhodnoevropskih deželah, kjer še ne uvajajo naravnost kolektivnega kmetijskega gospodarstva, prešli iz nekaterih, sedaj še pol svobodnih zadrug na ustanavljanje zadrug četrte stopnje, kjer ni več svobodnega kmeta. Tako bo tudi s „prostovoljnih pristankom“ sedanjih lastnikov in brez vsakega pritiska prešla polagoma vsa zemlja v državno last.

Pričevanja o nizki življenski ravni v Sovjetski zvezi

Ameriška zveza dela (AFL) je nedavno objavila v svojem „mesečnem pregledu dela“ študijo, ki opisuje, koliko ur morajo delati delavci v raznih deželah, da si lahko kupijo večje izdelke. Iz tega pregleda je razvidno, da je življenski standard delavcev v Sovjetski zvezi nižji od delavcev v Zapadni Evropi in Združenih državah.

Pregled (AFL) navaja tudi dokaze o nizkem življenskem standardu v Sovjetski zvezi, ki jih je dobavila trgovinska norveška delegacija, ki je bila lanske poletje v Sovjetski zvezi.

Značilno je — zatrjuje organ (AFL) — da je Sovjetska zveza zabranila državam onostran železnega zastera udeležbo pri ERP in tako onemogočila, da bi prebivalstvo teh držav spoznalo način dela, s katerim se lahko doseže višji delavski standard.

Glavni smoter ERP pa je dvigniti življenski standard delavcev in drugih državljanov v udeleženi državah. Vi-

sok življenski standard v Združenih državah izvira iz večje produktivnosti dela posameznika, kar omogoča večje mezde in nižje cene.

Visoka produkcija in visoke plače so posledica raznih dejstev, kot n. pr. večje uporabe orodja in električnih strojev, tehnične sposobnosti delavcev in vodij, serijske izdelave blaga in močnega trga 150 milijonov potrošnikov brez tarifnih zaprek, velike konkurence med proizvozniki, zelo naprednih kolektivnih pogodb, pametne razdelitve delavstva v industriji, standardizacije raznih industrijskih izdelkov.

Glede „nadvse nizkega življenskega standarda v Sovjetski zvezi“ prinaša organ AFL značilen primer glede delavnih ur, ki so potrebne v raznih deželah za nakup enega kilograma bele moke: delavec Združenih držav mora v ta namen delati 9 minut, francoski 21 minut in sovjetski 90 minut. Enako razmerje je glede mesa in drugih izdelkov. (USIS)

Razočaranje držav uvoznic radi novega pšeničnega dogovora

Angleški časopis „Economist“ piše, da se letošnji dogovor glede prometa s pšenico zelo malo razlikuje od lanskega. Obveznosti glede uvoza in izvoza pšenice ki so jih prevzele države, bodo veljavne takoj, ko bo cena pšenice določena in ko bo dosegla najnižjo ali najvišjo mejo, določeno v dogovoru. V okviru teh mej ne obstaja nobena trgovinska obveza. Po dogovoru znaša letna količina pšenice približno 456 milijonov bušlov, to je polovico svetovnega pšeničnega trgovskega prometa. Novi svet t. j. odbor za trgovino s pšenico naj nadzoruje ves pšenični promet med državami, ki so članice tega dogovora, pod pogojem, da ostane ta promet v mejah že določenih cen, in pod pogojem, da nista država uvoznica in država izvoznica sklenili dogovora, da uvožene oziroma izvožene količine pšenice ne bosta ti dve državi postavili na račun za nje določenih količin.

Količine, ki so določene za države izvoznice, so: Kanada 203.070.000 bušlov, Zedinjene države Amerike 168.070.000 bušlov, Avstralija 80.000.000 bušlov, Francija 3.307.000 bušlov in Urugvaj 1.837.000 bušlov (1 bušel je 36,25 lit.)

Za Kanado določeno izvozno količino, ki je bila lanske leto še 230 milijonov bušlov, so znižali letos na 203 milijone bušlov, ameriško količino so znižali od 185 mil. bušlov na 168 mil. bušlov in avstralsko količino od 85 mil. bušlov na 80 mil. bušlov. Med deželami izvoznici sta dve novi deželi Francija in Urugvaj. Obe ti dve državi bosta izvozili skupno letno 5 mil. bušlov.

Vse dežele uvoznice — z izjemo Italije in Indije — so se sicer obvezale za odvoz gotove količine pšenice, toda ta količina je letos manjša, kakor pa je bila lanske leto. Anglija je znižala n.

pr. obvezni nakup pšenice od 180 mil. bušlov na 177 mil. bušlov. Italija pa je zvišala svoj obvezni nakup pšenice od 28 na 38 mil. bušlov.

Kako težko je kaj določenega reči o prometu in o potrebi pšenice za posamezne države v prihodnjih štirih letih, nam zelo jasno kaže slučaj Francije. V lanskem letu je podpisala Francija dogovor, da bo v prihodnjih petih letih uvozila letno po 36 mil. bušlov. Letos pa Francija že zagotavlja, da bo v prihodnjih štirih letih izvozila letno po 3 mil. bušlov pšenice.

Najvišja cena za pšenico je bila določena za vsako leto do 1952/53 na 1.80 dolarja za bušel, najnižja cena pa za leto 1949/50 na 1.50 dolarja za bušel. Ta cena nato pade vsako leto za 10 centov, dokler ne pade za leto 1952 na 1.20 dolarja za bušel.

Države uvoznice so razočarane nad temi cenami. Saj je bila najnižja cena v preteklem letu, ko je bilo še pomanjkanje pšenice, določena na 1.10 dolarja za bušel. Letos pa je bila ta predvidena cena povišana za 10 centov, četudi je prehranbeni položaj mnogo boljši. — (ACA)

Različne URE najboljše kakovosti kupite najugodnejše pri

J. A. Kern

CELOVEC
Kramergasse 7

Pismo iz Čile

Rad bi vam v tem pismu popisal na kratko duhovno in materialno življenje Čilencev. Zelo je zanimivo. V verskem oziru se tukaj srečajo moderno poganstvo, še zelo razširjeno primitivno poganstvo in sredi med njimi katoliška Cerkev, ki ima velike apostolske težave z obema. Širi se tudi protestantizem.

V gospodarskem oziru je ravno tako izrazito nasprotje med najbolj modernim razvojem in največjo primitivnostjo, da si ljudje takorekoč z golimi rokami obdelujejo ped zemlje, sicer pa živijo sredi divje narave od sadežev in divjačine. Če greš nekaj kilometrov ven iz mesta, takoj opaziš to nasprotje. Isto je na področju tehnike in industrije. Izrazito si stojita nasproti bogastvo in nepopolna revščina. Zelo slabo je zdravstveno stanje prebivalstva. Umrljivost otrok je zelo velika. Velik odstotek prebivalstva je nepismen. Velik in težaven problem pa predstavlja tudi pijančevanje, ki povzroča letno prebivalstvu milijonsko škodo.

Ves ta položaj, ki sem ga samo nakazal, je ob pogledu na vse okoliščine razumljiv. Tega življenja in razmer tukaj ne smemo soditi iz evropskega stališča. Ta svet tukaj je nov, nima še dolge zgodovine za seboj, ampak dobo verskega, narodnega, političnega, gospodarskega in kulturnega razvoja pred seboj.

Danes sem se prav za prav namenil, da Vam pišem o praznovanju Velike noči tukaj. Marsikaj je drugače kakor pri nas. Za Veliko noč tukaj ni božjega groba, ni procesije vstajenja, ni blagoslavljanja jedil, ni pirhov. Romanski narodi nimajo teh navad.

Veliki petek in Velika sobota se praznujeta bolj kakor pri nas. Ta dva dni počiva vse delo. Vsi uradi, trgovine in delavnice so zaprte. Seveda ljudje na žalost v večini ne izrabijo tega prostega časa za obisk cerkve in lepih obredov v cerkvi, ampak za izlete in šport.

Posebnost predstavlja obred na Veliki petek popoldne. Glavni oltar zastrejo z veliko črno zaveso, ki zakriva ves prezbiterij. Pred to zaveso postavijo

velik križ s Križanim, poleg križa kipe in okoli križa precej sveč in zelenja. To predstavlja prizor na gori Kalvariji ob Jezusovi smrti. Pred tem se opravlja pobožnost Velikega petka, ki se imenuje: „Pobožnost sedmih besed Jezusovih na križu.“ Te se udeležijo precej ljudi, ki molijo rožni venec in pojejo primerne pesmi.

Velika sobota je največji velikonočni praznik. K sv. maši zjutraj, ki jo imenujejo „maša Glorije“, pride skoro vse v cerkev. Matere prinesejo s seboj celo dojenčke. Vsa hoče slišati velikonočno Glorijo — Slavo.

Pred sv. mašo je prezbiterij še zagnjen z velikim črnim zastorom. Tako ostane do Glorije. Duhovnik začne sv. mašo za zastorom in ga tako ljudje ne vidijo. Ko pa zapoje Glorijo, zastor pade, prižgejo vse luči na oltarju, ki je res lepo okrašen, in sv. maša se slovesno nadaljuje. S to mašo je takorekoč končana vsa slovesnost velikonočnih praznikov. Velika nedelja se ne razlikuje veliko od drugih nedelj cerkvene leta.

*

Čile je zelo vulkansko dežela. Skoraj vsaka gora, ki je visoka dva do tri tisoč metrov, je vulkan. Zato je tukaj mnogokrat potres. Tako smo tudi mi, novodošleci, doživeli potres v noči med 19. in 20. aprilom. Nisem si nikdar mislil, da je potres tako grozna stvar. V mestu Traiguenu, kjer sem potres osebnost doživel, je potres porušil kaznilnico, katero je prejšnji potres že rahljal. Ob tej priliki je izgubilo življenje 37 kaznjencev, nad 60 pa je bilo ranjenih.

Zdi se mi, da je potres hujši kakor pa ogenj ali povodenj ali kaka druga nesreča. V hipu se prične zemlja tresiti. Koliko je pri tem porušenega, je seveda odvisno od sile potresnega sunka.

Kako upravičena je prošnja: „Šibe potresa reši nas, o Gospod!“

Zaenkrat naj bo dovolj. Pa še drugič kaj iz dežele potresov in velikonočne Glorije. G—n.

Izpod domače lipe

ŠT. PETER NA VAŠINJAH

Pomladni in poletni čas prinese tudi obvezo, da se spomnijo verniki svojih dolžnosti do Boga. Že naši predniki so se obvezali, da bodo romali vsako leto na božjo pot k Mariji in v romarski cerkvi prosili milosti za sebe in svoje družine. — Tako smo se tudi letos 7. maja zbrali v izredno lepem številu in poromali k Mariji v Gospe Sveti. Že dolgo se na romanju ni zbralo toliko šentpeterskih župljanov kot letos. — Naša procesija je bila prva, ki je letos prišla v Gospo Sveto, zato naj nam bo pa tudi dovoljeno, da napišemo nekaj pripomb.

Do pozne jeseni prihaja dan za dnem veliko število romarjev v Gospo Sveto in mnogo jih tam tudi prenočuje. Vendar so možnosti prenočevanja v Gospe Sveti izredno slabe, saj v vsem tem kraju ni mogoče najbrž najti niti za 20 romarjev možnosti prenočevanja. V veliko korist kraja samega bi bilo, ako bi začeli merodajni malo bolj misliti na potrebe tujskega prometa.

Se drugi veliki primanjkljaj smo opazili v Gospe Sveti, kar tudi gotovo ni častno za tak tujsko-prometni kraj: izredno slabo je namreč poskrbljeno za pitno vodo.

Slabih cest pa ne omenjamo, o teh bi mogli tudi iz našega kraja veliko napisati, kar pa si prihranimo za drugič.

RUTE

„— tam čier je mraz —“

Sredi maja, najlepši čas v letu — pa tako hladno, skoraj zebe nas tu v Gornjih Rutah, v naši „Sibiriji“, kjer tudi piha „ta mrzli“. Smo pač visoko pod našo ponosno Jeko, pod katero izvira tudi naša Kropivna, ki igra zadnje čase v našem domačem gospodarstvu važno vlogo. Saj poganja kar dve manjši turbini, ki oskrbujeta več sosednjih vasi z električnim tokom.

Sploh se naša Ovčna gospodarsko lepo razvija. Poleg omenjenih dveh elektrarn smo dobili še žago in „prešo“. Kakšno gospodarsko vrednost predstavljata žaga in stiskalnica za naše kraje, znamo pravilno ceniti šele jeseni, ko nam ni treba voziti „prešat“ v 1½ uro oddaljene kraje v dolini in tam po več ur čakati. Tudi nam več ne

bo treba voziti težkih hlodov v dolino in spet nazaj po strmini narezanih „dil“.

To stanje je trajalo vse do sedaj, kajti šele po drugi svetovni vojni se je ojunčil sosed in postavil novo moderno žago, ki jo poganja turbina in bo v blagor vseh sosedov, lastniku pa v ponos.

Rute in Ovčna pa tudi nista brez domačih mlinov, vodna mlinška kolesa pa že močno izpodrivajo elektromotorji. Ravno tako naš kraj tudi ni brez pridnih rokodelcev, ki ustvarjajo poleg poklicnega dela še grablje, škafe ter razno drugo mogočo in včasih tudi skraj nemogočo ropotijo; vse to nam daje glas iznajdljivosti.

Sosedi radi prihajajo k nam na kako „partijo“, po novice in na klepetanje. Radi nas pa tudi „uščipnejo“, da živimo v kraju jazbecev, ki radi zobljejo po „mejšti“, katere pa jim včasih celo zmanjka in se morajo tolažiti s „strdenovim“. — Mi pa se na vse to „požvižgamo“ in smo zadovoljni, da živimo v našem planinskem raju, kjer žrvogolijo od ranega jutra do poznega večera naši številni „cajzelci“ in „činkelce“ ter pojejo zvonci od črede do črede in do planinskih koč svojo pesem. Nič čudnega ni, da v takem okolišu postane tudi ljudstvo pesniško navdahnjeno. To dokazujejo tudi številne naše domače pesmi kot: „Pojdam v Rute...“, „V Rute ves hoditi...“, „Sam dro n'či fletno lažati...“, „Mam dro fletno navajano mojo dakle, koj tri kam'neke vržam...“, katere radi prepevajo stari in mladi.

Vuharjev Jozef se je naveličal prepievlati: „Oj ti prelubi led'k stan“ in se je še pred srečanjem z Abrahamom oženil z zbrano izvoljenko, katero je imel že precej časa izbrano in ki mu že pridno gospodinj in mu bo tudi v bodoče vzorna življenska družica. Odslej nam bo tudi Jozef pomagal voziti včasih nekoliko težki zakonski voz. Novoporočencema čestitamo in jima iz vsega srca želimo vso srečo in dosti blagoslova božjega!

CELOVEC

(Zlata poroka g. Jerneja Hafnerja)

V soboto dne 14. majnika je obhajal eden izmed zaslužnih celovških meščanov, g. Jernej Hafner, svojo zlato poro-

ko v cerkvi sv. Lovrenca ob Velikovski cesti. Gospod Hafner je prišel svoj čas kot učenec v Sadnikarjevo trgovino z železnino v Celovec. Potem se je osamosvojil in začel svojo trgovino v Paradeiserjevi ulici. Trgovina je ob skrbnem in neumornem Hafnerjevem delu vzcvetela in kmalu so jo spoznali vsi Slovenci okolice.

Ko pa noben sinov ni maral vstopiti v trgovino in so hoteli le na visoko šolo, je že priletni g. Hafner trgovino prodal in si je v vzhodnem delu mesta postavil lep dom. Ko je bilo mesto leta 1944 in 1945 bombardirano, je nesreča zadela tudi Hafnerja: bombe so mu hišo hudo poškodovale. K temu je prišla še druga nesreča: kljub temu da že davno ni več imel lastne trgovine, so mu hitlerjevi uradniki še naprej predpisovali poprej baže zaostale davke. Siromak je bil včasih ves obupan. Pa je le tudi to minulo in doživel je častni petdeseti dan svoje poroke.

K tej slovesnosti je jubilantu čestital sam knezoškof. Škofovo pismo pravi: „Petdesetera leta so božje plačilo za Vašo zvestobo napram Cerkvi in veri, ki ste jo izvajali vse svoje življenje in za zasluge, ki ste jih zadnje desetletje pridobili kot član cerkvenega sveta pri cerkvi sv. Lovrenca. Naj Vama Oče svetlobe postavi mejnike življenja na skrajno mejo ter Vama podeli miru, veselja in zdravja še mnogo, mnogo let.“ Cerkevna slavnost se je vršila v cerkvi sv. Lovrenca. Začela se je z ljubko deklamacijo male vnukinje Edite Hafnerjeve. Gospodu Hafnerju čestitajo tudi celovski Slovenci, z željo: Bog ga živi še mnogo let!

Pomladanski sejem v Celovcu je že stara ustanova, že nad 260 let se zbirajo okrog zrnja na Novem trgu sejmarji in s svojimi dobrotami vabijo kupce predvsem iz Celovca, pa tudi iz bližnje in daljne okolice mesta. — Letos je bil sejem na dan sv. Janeza Nepomuka še posebno živahen, saj je bilo prvič po vojni mogoče dobiti raznovrstne dobrote brez raznih nakaznic.

Toliko je bilo letos sejmarjev, da ni bilo za vse prostora na Novem trgu in so se morali zateči še v okoliš Benediktinskega trga. Bilo pa je res na sejmu mogoče dobiti, kar je srce pozelelo in kar je tudi srce že toliko let pogrešalo: obleko, perilo, čevlje, igrače vseh vrst, galanterijo, vmes pa cele gore sladkarij in vsakovrstnih dobrot za želoce. Ni manjkalo tudi „čarovnikov“ vseh vrst, ki so ponujali skoraj ali pa popolnoma neuničljivo blago ter sredstva

za popraviljanje, različno lepljenje in spajanje loncev, porcelana in steklenega posodja, krpanje nogavic in obleke, likanje obleke, popraviljanje čevljev itd. „Ako bi bila vsa ta sredstva tako zanesljiva, kot so to na sejmu pripovedovali, je le čudno, da tega „patenta“ ne kupijo raznovrstne tvornice, ker bi tako mogla izdelovati oblačila, obuvala in vse potrebščine večne trajnosti.“ Tako se je izrazil eden številnih kupcev. Gotovo pa je, da so sejmarji z uspehom lahko zadovoljni, zadovoljni pa so bili tudi kupci in še posebej otroci, ker so dobili igrače in sladkarije kakor razne bonbončke in turški med v obilni meri.

V zvezi s tem sejmom je bil tudi živinski sejem, ki tudi polagoma dobiva že predvojno sliko in obliko. Zlasti je bilo veliko število mladih plemenskih pujskov; kljub velikemu številu pa cena ni bila nizka. Na živinskem trgu v Celovcu je bilo zlasti zanimivo poslušati govorico prodajalcev in kupcev, vsaj ¾ jih je govorilo slovensko.

TINJE

(+ Lenart Trabesinger)

Dobrega Blatnikovega očeta ni več!

Ta vest nas je težko prizadela preteklo soboto, ko smo zvedeli, da je ob 1. uri pop. nenadoma umrl g. Lenart Trabesinger v Tinjah v lepi starosti skoraj 81 let.

Blagopokojni je bil rojen leta 1868. Že od mladih nog je moral vedno pridno delati. Njegovo življenjsko načelo je bilo: Moli in delaj! Delal je od ranega jutra do poznega večera in večkrat tudi še ponoči. Kot primer res čebelične marljivosti naj samo omenimo, da je skoraj 20 let urejal, navažal in nasipal močvirje, da je iz njega napravil dober travnik. Ko se je leta 1893 poročil, je prevzel malo posestvo, katero je nato lepo uredil.

Tudi kot družinski oče je bil vsem ostalim lep vzgled. Iz srečnega zakona se je rodilo 14 otrok, od katerih jih 8 še živi in so vsi ugledni, da omenimo samo sina Lenarta, mil. prošta v Podkrnosu, in hčer Frančiško kot vzgledno sestro v samostanu v Št. Rupertu pri Velikovcu. Svoje otroke sta vzgajala po načelih krščanske vzgoje. Skupne družinske molitve in nedeljske službe božje ni nikoli opuščal; zlasti je globoko častil Marijo in zato ga je Ona menda res poklicala k sebi v najlepšem mesecu — sredi maja. — Največje veselje je doživel leta 1922, ko je sin Lenart

(Nadaljevanje na 8. strani)

TRGOVINA Z
OBLEKAMI

ADOLF PREIS & SINOVI
CELOVEC — ALTER PLATZ

Najlepše poletne ženske obleke od S 90.- dalje. Pomladanski in poletni plašči popolnoma s svilo podloženi od S 350.- dalje. Moške obleke iz kamgarna od S 350.- dalje. Hubertus-plašči Moške in ženske obleke po meri iz lastne krojaške delavnice!

KLEMEN HABJAN:

**JERČEVI
GALJOTI**

(Izviren roman)

8.

Tudi Jerč ujame govorce. Zdi se mu, da vse izhajajo iz njegovega srca.

Stari Jerč je zatožaril težke tisočake, toda Ulešu ni mogel do živega. Pred sodiščem je s prisego zmagal Uleš.

Aleš je nemiren.

„Ko bi še enkrat poskusili s tožbo? Ljudje veliko govorijo.“

Jerčeva spodnja ustnica je povešena.

„Ljudje so ljudje. Dokler jih nihče ne prime za jezik, govorijo, ko bi morali nekaj na glas povedati, tedaj se uma-knejo. Počasi bom zvil Uleša. Kakor šibo ga bom zvil. Brez tožbe, brez sodnika.“

Jerčeva spodnja ustnica rahlo trepeta.

IV.

Zima je počasi zapuščala Podbrezje. Najprej se je umaknila s taborskega griča. Samotni, z mahom obraščeni kamni na obzidju so mežikali v pomladno sonce. Pod leščevjem, ki je raslo na Matijevčevo stran, so se pokazale prve kurjice.

Potlej je pričel sneg kopneti tudi po

njih in travnikih. Pod kapom stogov so še ležale debele, umazane plasti, ki pa so bile z vsakim dnem tanjše.

Podbrezje se soncu ni upiralo. Edino v Črepinjeku, do kamor sonce nikoli ni prav moglo, se je še belilo. Toda tudi tam je opoldanska toplota načela sneženo skorjo. Po klancu je pričela mezeti vlaga.

V Podbrezjah se je pričelo odpirati delo. Kmetov se pomlad najbolj prime. Koj ko prične sonce pridobivati na moči, plane med podbreške gruntarje in polgruntarje stara kri. Nimajo več obstanke. Kar mendrajo in čakajo. Zemlja je še premokra, čeprav jo sonce suši z vso naglico.

Kar nekam sveti so videti podbreški gruntarji, ko stoje pred svojimi hišami. Ožbovc, Ogram, Gregorc, Jernejevc, Matijevc. Stojijo pred hišami in gledajo v sonce.

Na zlodjevo je toplo.

Znad gnojnih kupov se dvigajo meglice, ki so v soncu videti rahlo modrikaste.

Podbrezje so kar pozabile na Sebenaka, na Uleša in na Jerča.

Zdaj so prve njive. Za druge stvari so nedeljski popoldnevi. Tedaj bo časa dovolj, da premeljejo tedenske novice.

Ena sama stvar je razburila tudi kmete. Narasla Bistrica.

Iz tržiškega kotla so vode kar bruhale. Jerč je vsak dan stokrat pogledal na „konja“.

Bistrica narašča.

Vorenc in Aleš sta zdaj tudi čez noč

oba v mlinu. Če ponoči kaj pride, kaj bo en sam proti narasli vodi.

Jerč gleda samo na „konja“. Še štiri prste je pod zarezo. Če bo šla voda čez, bo zlodej.

„Do zdaj še nihče ne pomni, da bi prišla voda delj kot do zareze,“ strmi tudi Aleš v „konja“.

Čez noč je narasla Bistrica za dva prsta.

Še dva prsta je pod zarezo.

Hudiča!

Jerču se tresejo roke. Ve, da Sebenak gleda čez vodo in prosi, da bi voda narasla še za štiri prste.

Voda je kalna, ilovnata in se žene proti mostu kakor zdvijana. Popoldne prične nositi dračje. Tudi nekaj desak in hlodov drvi z umazano vodo. S kavljčki čakata Vorenc in Aleš na ovinku.

Popoldne pride še Lojze.

Do večera voda naraste komaj za spoznanje.

Jerčevi upajo. Vsa družina pride gledat. Razdivjana voda hrumi mimo mlin na naprej proti mostu.

Tudi ljudi se precej nabere. Vorenc in Aleš sta že vsa mokra. Tudi Lojze razkošaten stoji s kavljcem na ovinku in odriva dračje ter ropotijo, ki jo poriva tok vode proti bregu.

„Galjoti pa so ti Jerčevi,“ krehne Podržaj med množico. „Sebenak bi že obupal.“

Vso noč so Jerči na preži.

Zjutraj je voda za spoznanje pod zarezo. Jerč bulji v „konja“, Aleš se opi-

ra na kavelj, Lojze je utrujen, da komaj stoji.

„Če se še za prst dvigne, bo voda udarila v mlin,“ izdavi Jerč.

Aleš samo prikima.

Do popoldne je voda že za prst pod zarezo.

Jerču se jasne oči.

Do večera se Bistrica uleže še za pol prsta.

Jerč napodi Lojzeta spat.

Dovolj bo, če bosta čez noč z Alešem sama na straži.

Fant že tako kar opleta.

Noč je bila mirna. Voda je uplahovala.

Zjutraj je bila že za dva prsta pod zarezo.

Zdaj so se Jerču šele prav odprla usta.

„Najhujše je mimo.“

Roke, v katerih je držal kavelj, so se mu tresle.

Potlej je odšel v izbo in si postlal na tleh. Lojze je še vedno spal.

Aleš je ostal v mlinu sam in med stisnjenimi ustnicami mu je čepel nasmeh. Jerči se ne vdajo.

Podržajev pridevek „galjoti“ se je prijel Jerčev, kakor da je zapisan v krstnih bukvah.

Jerčevi galjoti!

Jerč se je nasmehnil, ko je prvič slišal pridevek. Pogledal je Aleša in Lojzeta in na povešeni spodnji ustnici mu je trepetalo nekaj kakor ponos.

(Dalje prihodnjič)

Novi avtobusni vozni red

(Nadaljevanje s 5. strani.)

Velikovec—Železna Kapla: Odhod iz Velikovca: ob 13.10 (od 17. julija do 4. septembra naprej do Bele), 17.30. Odhod iz Železne Kaple: ob 6.40, 16.10 (od 17. julija do 4. septembra odhod iz Bele ob 15.30).

Velikovec—Vobre—Ruda: Odhod iz Velikovca: ob 8.55 (le ob nedeljah), 14.10. Odhod iz Rude: ob 15.35 (vozi le do Grebinja), 17.55 (le ob nedeljah).

Velikovec—Mostič: Odhod iz Velikovca: ob 6.45, 13.10. Odhod iz Mostiča: ob 7.20, 14.15.

Pliberk mesto—Pliberk kolodvor: Odhod iz Pliberka: ob 5.48, 10.25, 14.15, 18.55. Odhod iz Pliberka kolodvor: ob 6.00, 10.40, 14.30, 19.10.

Borovlje—Šmarjeta—Velikovec: Odhod iz Borovelj: ob 6.00, 6.55, 14.10, 19.10 (zadnja vozita le do Šmarjete). Odhod iz Velikovca: ob 6.00 (vozi samo iz Šmarjete), 7.20 (vozi samo iz Šmarjete), 13.10, 17.10 (samo od Šmarjete), 16.50 (samo od Klopinskega jezera in samo ob nedeljah).

Borovlje—Sele: Odhod iz Borovelj: 8.00 (le ob nedeljah), 14.10, 19.00. Odhod iz Sel: ob 6.00, 16.10, 17.10 (le ob nedeljah).

Borovlje—Ljubelj: Odhod iz Borovelj: ob 8.00 (le ob nedeljah), 14.10, 19.00 (ob četrtkih in sobotah). Odhod iz Ljubelja ob 6.00, 16.00 (le ob četrtkih in sobotah), 17.00 (le ob nedeljah).

Celovec—Otok—Vrba: Odhod iz Celovca: ob 6.45, 7.55, 11.30, 13.10, 16.30, 18.10, 20.15 (ob nedeljah). Odhod iz Vrbe: ob 6.00 (samo iz Otoka), 6.30, 7.15 (samo iz Otoka), 7.30, 8.55, 11.45, 11.45, 14.30, 16.50.

Vrba—Rožek—Beljak: Odhod iz Vrbe: ob 8.05 (ob nedeljah), 13.00, 16.50. Odhod iz Beljaka: ob 7.35, 18.05.

Vrba—Rožek—Št. Jakob: Odhod iz Vrbe: ob 9.00, 13.00, 16.50 (do Rožeka), 18.35, 19.20 (ob nedeljah), 19.40 (do Rožeka). Odhod iz Št. Jakoba: ob 5.52, 7.30 (ob nedeljah), 12.20, 14.00 (ob nedeljah), 16.15, 18.51 (iz Rožeka).

Borovlje—Št. Jakob—Beljak: 5.05 (iz Sveč do Št. Jakoba), 7.10, 14.10 (do Št. Jakoba), 18.00 (do Sveč). Odhod iz Beljaka: ob 5.40 (iz Št. Jakoba), 11.40, 15.53 (iz Št. Jakoba).

Beljak—Brdo—Loč—Beljak: Odhod iz Beljaka: ob 6.45 (do Brda), 8.15 (do Brda), 10.45, 13.05, 17.05, 18.05 (do Loč), 20.05 (do Loč). Odhod iz Beljaka: ob 5.35 (iz Loč), 6.55 (iz Loč), 6.50, 9.10 (iz Loč), 11.00, 16.10, 19.10.

Beljak—Rožek—Podgorje: Odhod iz Beljaka: ob 7.40, 12.30, 18.05, 19.35 (iz Rožeka, le ob nedeljah). Odhod iz Podgorja: ob 5.40, 7.20 (ob ned.), 12.10, 13.50 (le ob nedeljah, iz Podgorja), 16.00.

Celovec—Kotmara vas—Vrba: Odhod iz Celovca: ob 5.35 (do Čahorič), 6.50 (do Kotmare vasi), 8.10 (ob nedeljah), 13.10 (do Bilčovsa), 17.15 (razen sobote), 18.25 do Zg. Vesce). Odhod iz Vrbe: ob 5.35 (iz Zg. Vesce), 6.10 (do Št. Ilja), 6.45 (iz Zg. Vesce), 7.05,

Ojinate barve,

ki kljubujejo vsakemu vremenu;
najboljša sredstva za pleskanje
dobite pri

PETER DE CILLIA
TOVARNA BARV IN LAKOV

Feldkirchen - Koroška - Tel. 73

13.35, 15.15 (iz Bilčovsa), 16.15 (ob nedeljah), 17.45 (razen sobota, od Kotmare vasi), 19.05 (do Št. Ilja), 19.00 (od Čahorič).

Celovec—Borovlje: Odhod iz Celovca: ob 6.10, 7.10, 8.10, 11.10, 12.10, 13.10, 16.10, 17.10, 18.10, 19.10, 21.10. Odhod iz Borovelj: ob 6.10, 7.10, 8.10, 9.10, 12.10, 13.10, 14.10, 17.10, 18.10, 19.10, 20.10.

Beljak—Bače: Odhod iz Beljaka: ob 6.40, 9.30 (julija in avgusta), 12.15, 13.50 (julija in avgusta), 16.20, 17.40, 19.00 (samo v juliju in avgustu ob ned. in praz.). Odhod iz Bač ob 7.05, 8.35, 10.10 (julija in avgusta), 13.15, 15.30 (julija in avgusta), 18.25, 19.45 (samo v jul. in avg. ob ned. in praz.).

Beljak—Čajna—Šmohor: Odhod iz Beljaka: ob 7.40, 11.25, 16.25. Odhod iz Šmohorja: ob 7.00, 11.25, 14.30.

Beljak—Podkloster—Čajna: Odhod iz Beljaka: ob 11.50, 17.10. Odhod iz Čajne: ob 7.15, 13.15.

Beljak—Čajna: Odhod iz Beljaka ob 12.10. Odhod iz Čajne ob 6.11.

Izseljenci, pozor!

Carinska odprava in odpravljanje **prtljage** ter **selitvenega blaga** v vse države, posebna odprava za Genovo, Trst, Rotterdam

Mednarodni prevozi

WILHELM
Dietrich

KLAGENFURT, Burggasse
Telefon 26-81 in 18-28

Radi Vam postrežemo s pojasnili o pomorskih tovorih, o odhodih ladij kakor tudi o letalskih zvezah.

Kmetije, abetniki, pozor!

Ne zamudite ugodne prilike nakupa

ELEKTRIČNIH MOTORJEV

tovarniško novih, katere dobite po sledečih cenah:

AEG ali Siemens 3 PS 380/660 V . . S 1.108,-
" " " 4 PS 380/660 V . . S 1.248,-
" " " 5,5 ali 5,7 PS . . . S 1.572,-
(ne 1.700,- S, kot je bilo pomotoma v zadnji št.)
F. Renauer (Rax) 4 PS 380/660 V . . S 1.700,-

Istotako dobite po najnižjih cenah kolesa znamke PUCH in JUNIOR vsakovrstne gospodarske in poljedelske stroje ter vse nadomestne dele
Povejte to tudi Vašim, sosedom in naročite takoj

J. Lomšek

Zagorje - Sagerberg
P. Dobrlavas - Eberndorf

Kupujte

krojaške potrebščine,
drobnarije, kroje in
perilo v

TRGOVINI

FRANZ

Sperdin

CELOVEC

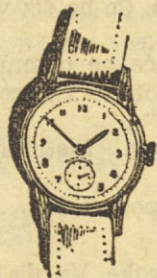
Paradeisergasse 3

Radio Schmidt

**Prodaja - popravila
žarnice**

Vaša strokovna trgovina

CELOVEC - Bahnhofstraße 22 - Telefon 29-48

Ure za birmance v vseh cenah!

Certina

Žepne ure po S 25,-
Moške zapestne ure po . . S 125,-
Damske zapestne ure po . S 180,-
Švicarske zapestne ure
kvalitetne znamke s 15 rubini S 280,-
Prvovrstne budilke znamke „Junghans“ po . S 85,-
pri

ED. URNER
(preje RUDHOLZER) - URAR

CELOVEC - Burggasse 2

ŽENSKÉ**MOŠKE**

OTROŠKE obleke
v veliki izbiri pri

Walchee

CELOVEC, 10.-Oktober-Straße 7
Telefon 22-73

Lastna delavnica - Pristne narodne noše

Pozor! Kmetije!

Vse praške za živino v
stari dobri kakovosti

dobite zopet v

Drogeriji Laber

Beljak - na Dravsk. mostu

P E C A R**FRIEDRICH**

Wendling

V ŠMOHORJU (Hermagor)

dobavlja takoj vse vrste
peči in štedilnikov

TRGOVINA

perila, igrač, otroških vozičkov

Ferdinand

Grüner

CELOVEC

Bahnhofstraße (na oglu Burggasse)
Telefon 11-76

POSTELJNINA

vseh vrst

pisana in tiskanina (Blaudruck)

stalno velika zaloga
v strokovni trgovini

Rosbacher

CELOVEC

Alter Platz 8, Tel. 10-43